

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Ana Bilim Dalı

OLİMPİYAT EKONOMİSİNİN MAKROEKONOMİK
AÇIDAN İNCELENMESİ: MERSİN İLİ ÖRNEĞİ

Zeynep Gizem GÜRÇİNAR

DANIŞMAN
Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2015

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi Olarak Sunduğum “Olimpiyat Ekonomisinin Makroekonomik Açıdan İncelenmesi: Mersin İli Örneği” Başlıklı Bu Çalışmanın, Bilimsel Etik Kurallara ve Geleneklere Uygun Şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

20.../05/...17...

Zeynep Gizem GÜRÇİNAR

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Zeynep Gizem GÜRÇİNAR tarafından hazırlanan Olimpiyat Ekonomisinin Makroekonomik Açıdan İncelenmesi: Mersin İli Örneği başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından İktisat Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
(Danışman)

Üye

Doç. Dr. Metin ALTIÖK

Üye

Doç. Dr. İhsan Erdem SOFRACI

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Mersin Üniversitesi İktisat Lisans programında tanıdığım hocam, Sayın Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN, beni Mersin Üniversitesi İktisat Yüksek Lisans hayatımda da onurlandırarak danışmanım olmayı kabul etmiştir. Tezimin tüm aşamalarında bıkmadan, usanmadan yanımda olarak benden hiçbir zaman sabır ve hoşgörüsünü esirgememiştir. Görüş ve önerileriyle beni doğru şekilde yönlendiren ve danışmanım olmasından onur ve gurur duyduğum Sayın Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tezimin hazırlanma sürecinde yanımda olan, her zaman yanımda olduklarını bildiğim Mersin Üniversitesi'ndeki tüm hocalarıma, arkadaşlarıma verdikleri desteklerden dolayı çok teşekkür ederim.

Benden bu yolda yürümem için maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman güvenen, tezimi başarıyla tamamlayacağıma inanan başta kardeşim Mahmut Görkem GÜRÇİNAR olmak üzere, bütün aileme minnet ve şükranlarımı sunarım. Ayrıca, bu süreçte desteğini esirgemeyen ve hayatımda çok özel bir yeri olan Ufuk CAN'a teşekkür ederim. Çalışmanın faydalı olması dileğiyle...

Zeynep Gizem GÜRÇİNAR

ÖZET

OLİMPİYAT EKONOMİSİNİN MAKROEKONOMİK AÇIDAN İNCELENMESİ:

MERSİN İLİ ÖRNEĞİ

Bu çalışmada, 2013 yılında düzenlenen 17. Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yarattığı ekonomik etkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu etkileri tek başına ele almaktan ziyade, Mersin ilinde yaşayan kişilerin Akdeniz Oyunları'ndan beklentilerini göz önüne alarak değerlendirmek daha anlamlı olmaktadır. Bu nedenle, Mersin halkının oyunlardan beklentilerini ölçmek amacıyla yapılan, anketler içeren iki çalışma referans alınmaktadır. Referans alınan çalışmalar beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemi çerçevesinde oluşturulan istatistiksel analizler ve kestirimler ile sınımlanmaktadır. Böylece, Akdeniz Oyunları'nın bölgesel düzeyde nasıl bir etki yarattığı ve Mersin halkının beklentilerini karşılayıp karşılamadığı analiz edilmektedir. Mersin halkının Akdeniz Oyunları'nın yaratmasını beklediği iş yaratma, ekonomik canlanma, yaşam maliyetini arttırma, turizm gelirlerini ve turist sayısını arttırma beklentileri, veri setleri kullanılarak yapılan istatistiksel analiz sonuçlarıyla karşılaştırıldığında; Akdeniz Oyunları'ndan sonraki kısa dönemde yeni iş fırsatlarının oluşması, turizm gelirlerinin ve yaşam maliyetinin artması beklentilerinin gerçekleşmediği, ekonomik canlanma beklentisinin gerçekleştiği; fakat yaratılan ekonomik canlılığının başka bölgelere transfer olması nedeniyle, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaratması beklenen ekonomik değişimlerin gerçekleşmediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mersin, Akdeniz Oyunları, Beklenen Gelir (Ex-ante) ve Gerçekleşen Getiri (Ex-post) Yöntemleri, Eğilim Eğrisi

ABSTRACT

REVIEW OF OLYMPIC ECONOMY WITH A MACROECONOMIC PERSPECTIVE: THE EXAMPLE OF MERSIN

In this study, it is aimed to examine the economic effects of the 17th Mediterranean Games on the economy of Mersin. Rather than handling solely the economic effects, taking into account the expectations of the people of Mersin would make the study more meaningful. Therefore, two survey studies evaluating the expectations of people of Mersin have been taken as references. These studies have been tested with statistical analyses and forecasts within the frame of expected revenue (ex-ante) and realized revenue (ex-post) methods. In this way, the questions of how the Mediterranean Games affected the region and whether the expectations of Mersin were satisfied or not have been analyzed. Comparing the analysis results with Mersin folks' expectations such as creation of new jobs, increment of the cost of life, augmentation of visitors and tourism revenues haven't been realized. Nevertheless, the expectation of recovery of the regional economy has been realized, however the transfer of this "boom" to the other regions prevented the expected major economic developments of Mersin.

Keywords: Mersin, Mediterranean Games, Expected Revenue (Ex-ante) and Realized Revenue (ex-post) Methods, Trend Line

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
GRAFİK LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

I. SPOR ORGANİZASYONLARININ EV SAHİBİ BÖLGE

ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	6
I.1 Spor Organizasyonlarının Ekonomik Etkileri	6
I.1.1 Kısa Dönem Ekonomik Etkilerinin İncelenmesi	8
I.1.2 Uzun Dönem Ekonomik Etkilerinin İncelenmesi	11
I.1.3 Pozitif ve Negatif Ekonomik Etkileri	11
I.1.4 Ülkeler İçin Spor Organizasyonu Düzenlemenin Maliyeti.....	14
I.2 Spor Organizasyonlarının Sosyo-Kültürel Etkileri.....	15
I.3 Spor Organizasyonlarının Çevresel Etkileri	17
I.4 Spor Organizasyonlarının Politik Etkileri	18

II. BÖLÜM

II. TÜRKİYE’NİN SPOR ORGANİZASYONLARI DÜZENLEME İSTEĞİ:	20
AKDENİZ OYUNLARI ÖRNEĞİ	20
II.1 Spor Organizasyonları ve Türkiye	20
II.2 Akdeniz Oyunları’nın Tarihçesi	21
II.3 Mersin ve Akdeniz Oyunları	24

III. BÖLÜM

III. LİTERATÜR TARAMASI.....	27
III.1. Gelişmiş Ülkeler İçin Yapılan Ampirik Çalışmalar	27
III.2 Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Yapılan Ampirik Çalışmalar	32

IV. BÖLÜM

IV. VERİ VE YÖNTEM	44
IV.1 Çalışmada Kullanılan Veriler	44
IV.2 Literatürde Kullanılan Yöntemler	44
IV.2.1 Çarpan Mekanizması	45
IV.2.2 Girdi-Çıktı Analizi.....	51
IV.2.3 Genel Denge Analizi.....	53
IV.2.4 Beklenen Gelir ve Gerçekleşen Getiri Analizi	54
IV.2.5 Regresyon Analizi	56
IV.3 Çalışmanın Amacı, Kısıtları ve Yöntemi	57

V. BÖLÜM

V. TEST SONUÇLARI VE YORUMU	61
V.1 İstihdam Beklentileri	61
V.1.1 4/a Kapsamındaki İşyeri Sayısı Verileri.....	62
V.1.2 Çalışan Sayısı Verileri.....	63
V.1.3 İşsizlik Sigortası Verileri.....	65
V.2 Yaşam Maliyeti Beklentisi.....	67
V.2.1 Enflasyon Verileri.....	68
V.3 Ekonomik Canlılık Beklentisi	69
V.3.1 İhracat Verileri	71

V.3.2 Mersin Ticaret Borsası Verileri	73
V.3.3 Vergi Gelirleri Verileri	75
V.4 Turizm Beklentileri.....	76
V.4.1 Deniz Sınır Kapısı Verileri.....	77
SONUÇ	79
KAYNAKÇA.....	83

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO.1 Türkiye'de Son Zamanlarda Yapılan Spor Organizasyonları.....	20
TABLO.2 Akdeniz Oyunları'na Ev Sahipliği Yapan Ülkeler.....	23
TABLO.3 Çarpan Etkisi Mekanizması.....	49

GRAFİK LİSTESİ

GRAFİK.1 Mersin İli 4/A Kapsamındaki İşyeri Sayısı.....	63
GRAFİK.2 Mersin ili Toplam Çalışan Sayısı.....	65
GRAFİK.3 İşsizlik Ödeneğine Başvuran Kişi Sayısı.....	66
GRAFİK.4 12 aylık Ortalama İşsizlik Ödeneğine Başvuran Kişi Sayısı.....	67
GRAFİK.5 TR62 Bölgesi Aylık Enflasyon Oranları.....	68
GRAFİK.6 TR62 Bölgesi Enflasyon Endeksi.....	69
GRAFİK.7 İhracat Hacmi.....	72
GRAFİK.8 12 Aylık Ortalama İhracat Hacmi.....	73
GRAFİK.9 Mersin Ticaret Borsası İşlem Hacmi.....	74
GRAFİK.10 12 aylık Ortalama Mersin Ticaret Borsası İşlem Hacmi.....	75
GRAFİK.11 Mersin İli Merkezi Bütçe Gerçekleşmeleri Vergi Geliri.....	76
GRAFİK.12 Mersin İli 12 aylık Ortalama Merkezi Bütçe Gerçekleşmeleri Vergi Geliri.....	77
GRAFİK.13 Deniz Sınır Kapısı Turist Sayısı.....	78
GRAFİK.14 12 aylık Ortalama Deniz Sınır Kapısı Turist Sayısı.....	79

GİRİŞ

Spor organizasyonları, teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması, küreselleşmenin hızlanması ile birlikte hızla büyüyen spor endüstrisi içerisinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Hükümetlerin bu organizasyonları ekonomik, ticari, politik, kültürel ve daha bir çok açıdan fırsat penceresi olarak görmesinin sonucu olarak, son yıllarda spor organizasyonlarında ev sahibi olabilmek için yarışan ülkelerin sayısında artış yaşanmaktadır.

Spor organizasyonları içerisinde yer alan olimpiyat oyunları, küresel bir öneme sahip olmakla birlikte, ülkeler ve bölgeler arasındaki rekabeti canlı tutmakta ve kültürel, demografik, ekonomik, sosyal etkileşimleri mümkün kılmaktadır. Olimpiyat oyunlarına ev sahibi olabilmek için yarışan hükümetler, olimpiyat oyunlarını bölgesel ve ulusal kalkınmanın gerçekleşmesi için önemli bir araç olarak görmektedir. Hükümetler, olimpiyat oyunları için yapmakta olduğu yatırımlara karşılık olarak, olimpiyat oyunlarından önceki süreçte ülkeye uluslar arası fonların girmesini, olimpiyat oyunları sırasında yüksek gelir elde etmeyi ve yapılan yatırımların olimpiyat oyunları sonrasında bölgesel veya ülkesel ölçekte pozitif dışsallık yaratmasını beklemektedir.

Olimpiyat oyunlarına ev sahibi olabilmek için yarışan ülkelerin olimpiyat oyunlardan beklentileri, kısa ve uzun vadeye, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre değişmektedir. Olimpiyat oyunları ev sahibi ülkede kısa dönemde geçici veya şok etki, uzun dönemde ise kalıcı etki yaratmaktadır. Ayrıca gelişmişlik düzeyi düşük bir ülkenin,

olimpiyat oyunlarından yaratmasını beklediği etki, gelişmişlik düzeyi yüksek bir ülkeye göre daha fazla olmaktadır. Bu durum, özellikle son yıllarda gelişmekte olan ülkelerin olimpiyat oyunlarına ev sahibi olabilmek için daha istekli olmalarıyla örtüşmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan Türkiye’de, hükümet özellikle son yıllarda bir çok kez spor organizasyonlarında ev sahibi ülke olabilmek için çaba göstermiştir ve bu çabasını devam ettirmektedir. Ev sahibi adayı olunan spor organizasyonları olimpiyat oyunları gibi ulusal, kış olimpiyatları ve Akdeniz Oyunları gibi, düzenlendiği yer açısından bölgesel ölçekte olabilmektedir. Ulusal ölçekte bir spor organizasyonu, Türkiye’de yaşayan tüm halkları etkilemekte iken, bölgesel ölçekte bir spor organizasyonu genellikle organizasyonun gerçekleştirildiği bölgedeki yerel halkı etkilemektedir.

Bu etkileri incelemek bağlamında, kısa dönem ve gelişmekte olan ülke kriterlerine göre, 17. Mersin Akdeniz Oyunları’nın Mersin ilinde yarattığı ekonomik etkilerin, oyunlar nedeniyle Mersin halkında oluşan kısa vadeli beklentiler ile uyumluluğu, çalışmanın inceleme konusunu oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, 2013 yılında gerçekleşen 17. Akdeniz Oyunları’nın Mersin ilinde yarattığı ekonomik etkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu etkileri tek başına ele almaktan ziyade, Mersin ilinde yaşayan kişilerin Akdeniz Oyunları’ndan beklentilerini göz önüne alarak değerlendirmek daha anlamlı olmaktadır. Bu nedenle, Mersin halkının oyunlardan beklentilerini ölçmek amacıyla yapılan, anketler içeren iki çalışma referans

alınmaktadır. Referans alınan çalışmalar beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemi çerçevesinde oluşturulan istatistiksel analizler ve kestirimler ile sınıanmaktadır. Böylece, Akdeniz Oyunları'nın bölgesel düzeyde nasıl bir etki yarattığı ve Mersin halkının beklentilerini karşılayıp karşılamadığı analiz edilmektedir.

Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemi, sınırlı veri setiyle kısa dönem analizi yapılmasının yanı sıra, beklenen gelir (ex-ante) yöntemi yerine, referans alınan çalışmalardan faydalanarak gerçekleştirilen getiri (ex-post) yöntemi için kestirim yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.

Bu çalışmada kullanılan veri seti, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'nın yayınladığı aylık raporlardan ve Mersin ili bazındaki verilerin kaynaklarına ulaşarak oluşturulmuştur. Bu veriler, Türkiye için yayınlanan fakat Mersin ili özelinde yayınlanmayan makro ölçekli verilerin (gayri safi yurt içi hasıla, işsizlik oranı, enflasyon vb.) tahminini mümkün kılmıştır.

Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemiyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilen istatistiksel analizlerde, Akdeniz Oyunları'ndan önceki ve sonraki dönem verileri kıyaslanarak, oyunların Mersin ilinde yarattığı ekonomik etki gösterilmektedir. Bu nedenle, Akdeniz Oyunları'ndan önceki döneme ait olan verilerin eğilim eğrileri çizilerek, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki döneme ait verilere ilişkin kestirimler yapmak ve gerçekleşen ile kestirilen durumlar karşılaştırılarak, oyunlardan sonraki döneme ait verilerin eğilim eğrilerinin nasıl devamlılık gösterdiği incelenmektedir.

İstatistiksel analizde, Akdeniz Oyunları'ndan önceki döneme ait olan verilerin eğilim eğrileri çizilerek, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki döneme ait verilere ilişkin kestirimler yapılması ve referans alınan iki anket çalışmasına dayanarak beklentilerin ortaya konulması kısmı beklenen gelir (ex-ante); oyunlardan sonraki döneme ait verilerin eğilim eğrileri çizilerek kıyaslamalar yapılması ve beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin gösterilmesi kısmı da gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemlerini kapsamaktadır.

Spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan bölgede istihdamın artması, ekonominin ve turizmin canlanması beklenmektedir. Ekonomideki bu değişimler, oyunlar süresince gelen fon akımına ve harcamalara göre geçici olarak veya oyunların bölgesel kalkınmayı ve büyümeyi etkilemesi yoluyla kalıcı olarak gerçekleşmektedir. Mersin ilinde gerçekleşen 2013 Akdeniz Oyunları süresince genellikle Ankara ve İstanbul illerinde faaliyet gösteren taşeron firmaların organizasyonda etkin rol oynaması, istihdamın Mersin ili dışından gelen kişilerle sağlanması ve bu istihdam edilen kişilerin ve şirketlerin ekonomik kazançlarını Mersin ili dışına aktarması nedeniyle, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaratması beklenen dış ticaret artışı, turizm gelirleri artışı, istihdam artışı gibi pozitif ekonomik değişimler gerçekleşmemiştir.

Tez, ele alınan konuyu detaylı incelemek için, beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, olimpiyat oyunlarının ev sahibi ülkedeki veya bölgedeki çeşitli etkilerine ve bu etkilerin hesaplanma yöntemlerine yer verilmektedir. İkinci bölümde, olimpiyat oyunlarının Türkiye ve Mersin açısından önemi incelenerek, Akdeniz Oyunları hakkında

bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde, literatürde yer alan, spor organizasyonlarının ev sahibi bölgeye veya ülkeye etkilerini belirten çalışmalar ve yöntemler ortaya konulmaktadır. Dördüncü bölümde, çalışmanın veri seti ve yöntemi açıklanmaktadır. Beşinci bölümde, referans alınan anketler çerçevesinde oluşturulan beklentiler, istatistiksel analizler ile sınınamakta ve son olarak, istatistiksel analiz sonuçları çalışmanın bütününe ele alarak yorumlanmakta ve genel bir değerlendirme ile çalışma tamamlanmaktadır.

I.BÖLÜM

SPOR ORGANİZASYONLARININ EV SAHİBİ BÖLGE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Organizasyonun ve yatırımların daha önceden planlanmasını gerektiren büyük spor organizasyonları, ev sahibi ülkelerin veya bölgelerin yerel kültürleriyle ilgilenilmesini, ülkeler veya bölgeler arası ekonomik ve kültürel etkileşimlerin yaşanmasını sağlamaktadır.

Büyük spor organizasyonlarının etkileri, ev sahibi ülkeye ya da bölgeye çok çeşitli olabilmektedir, ancak bu organizasyonların genellikle pozitif etkiler yaratması beklenmektedir. Spor organizasyonlarının ev sahibi bölgeye veya ülkeye etkilerini daha iyi anlayabilmek için sırasıyla spor organizasyonlarının ekonomik, sosyo-kültürel ve politik etkileri incelenmektedir.

I.1 Spor Organizasyonlarının Ekonomik Etkileri

Ekonomik beklentiler, bir bölgenin ya da ülkenin büyük ölçekte bir spor organizasyonuna ev sahibi olmak istemesinin genellikle en önemli nedeni olmaktadır. Spor organizasyonlarına ev sahibi olabilmek için yarışan ülkelerin organizasyondan yaratmasını beklediği ekonomik etkiler, istihdam yaratma, ekonomik aktiviteleri ve turizmi canlandırma gibi başlıklar altında toplanmaktadır.

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye ekonomik etkileri birçok farklı şekilde tanımlanmaktadır. Crompton (1995)'e göre, bir spor organizasyonunun ekonomik

etkisi, olaya atfedilen harcamaların ev sahibi toplumda yarattığı net ekonomik değişim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, büyük ölçekli sportif olayların yarattığı net ekonomik değişimi oluşturan doğrudan gelir kaynakları, bilet satışları, televizyon yayın hakları ve sponsorluklarından oluşmaktadır. Bu gelirler ev sahibi ülkenin ekonomik gelişimine katkı sağlamaktan ziyade, genellikle organizasyon maliyetini karşılamak için kullanılmaktadır (aktaran Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004:212).

Spor organizasyonlarının ev sahibi bölgeye veya ülkeye ekonomik katkısı öncelikle yatırımlar için sağlayacağı olanaklar ile kendini göstermektedir. Ayrıca, bu etkinlikler bir bölgenin ya da şehrin potansiyel ticari aktivitesinin artmasına ve turizm destinasyonu olmasına yardım etmektedir. Bu pozitif ekonomik etkiler yeni iş olanakları yaratarak, bölgenin veya şehrin ekonomik büyümesine de katkı sağlamaktadır.

Spor organizasyonları ile yatırımın ve ekonomik canlılığın artması, ev sahibi ülkede istihdam fırsatlarının artmasını sağlamaktadır. İstihdam fırsatları, kısa ve uzun vadeye ve istihdamı yaratan kaynağa göre değişkenlik göstermektedir. Sportif ve turistik faaliyetlerin organizasyonunda görevli kişiler, kısa vadeli ve spor organizasyonu kaynaklı istihdam artışına neden olmaktadır. Spor organizasyonları, ekonomik faaliyetleri canlandırarak ve bölgesel veya ulusal kalkınmayı destekleyerek, uzun vadeli ve spor organizasyonunun ekonomik etkileri kaynaklı istihdam artışı yaratmaktadır.

Spor organizasyonları düzenlenmeden önce yapılan altyapı yatırımları, tipik olarak olimpik köy ve spor yerleşkeleri yapımını, ulaşım, konaklama, fiber-optik ağ

altyapılarının geliştirilmesini, uluslararası medya kuruluşları için medya köyü yapılmasını ve çevresel faktörlerin iyileştirmesini kapsamaktadır.

Spor organizasyonlarına katılmak veya izlemek için gelen turistlerden elde edilen turizm gelirleri, ev sahibi ülkelerin veya bölgelerin organizasyonu düzenlediği kısa süreçte en önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Ayrıca, spor organizasyonları için yapılan altyapı yatırımları, uzun vadede ülkeyi, bölgeyi veya şehri turizm merkezi haline getirmektedir.

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye ekonomik etkileri ve ev sahibi ülkelerin spor organizasyonlarından ekonomik beklentileri kısa ve uzun vadeye göre değişkenlik göstermektedir.

I.1.1 Kısa Dönem Ekonomik Etkilerinin İncelenmesi

Spor organizasyonlarına ev sahibi olabilmek için yarışan ülkeler, kısa dönemde organizasyon için yapılan yatırımların karşılığında, ülkeye uluslararası fonların gireceğini düşünmektedir. Bununla birlikte, bu ülkeler, spor organizasyonlarının yapıldığı süreçte bölgesel veya ulusal çapta ekonomik canlanma yaşanmasını, turist sayısının ve turizm gelirlerinin artmasını ve ev sahibi bölgenin veya ülkenin uluslararası tanınırlığının artmasını beklemektedir.

Hotchkiss, Moore ve Zobay (2002) çalışmalarında, Atlanta'da düzenlenen 1996 Olimpiyat Oyunları'ndan hemen sonraki kısa süreçte, istihdam edilen kişi sayısının %17

arttığını göstermişlerdir.

Brückner ve Pappa (2013), çalışmalarında, olimpiyat oyunlarına ev sahibi olmak için yarışan ülkelerde, kısa vadede yatırım, çıktı ve harcama miktarlarında artış görüldüğünü belirtmektedir.

Spor organizasyonlarının kısa dönemde, ev sahibi ülkede negatif etkiler yarattığını belirten çalışmalar da literatürde bulunmaktadır. Bu çalışmalar genellikle organizasyon için yapılan harcamaların gelirlerle karşılanamamasına ve organizasyonun negatif dışsallıklar oluşturmaya dayanmaktadır.

Matheson (2006), beklenen gelir (ex-ante) yöntemi çerçevesinde yaptığı kısa dönem tahminlerinde, spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye sağladığı ekonomik kazançların abartıldığını, ev sahibi ülkelerin organizasyon için yaptığı yatırımların organizasyon süresince elde edeceği gelirlerle karşılanamayacağını ve hükümetin bütçeyi denkleştirmek için vergi gelirlerini arttıracaklarını belirtmektedir.

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkede yarattığı ekonomik etkiyi ölçmek, uzun döneme göre, kısa dönemde daha kolay olmaktadır. Ekonomik etki ölçülürken, istatistiksel ve ekonometrik analiz yöntemlerinden, girdi-çıktı ve genel denge tablolarından yararlanılmaktadır.

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkedeki veya bölgedeki verileri kısa dönemde nasıl etkilediğinin net biçimde ölçülmesinde bazı sorunlarla karşılaşılmaktadır.

Matheson (2006), çalışmasında, spor organizasyonlarının kısa dönem etkisinin hesaplanmasındaki 3 teorik eksiklikten bahsetmektedir:

i) İkame Etkisi: Etkinliğe ev sahipliği yapan ülkenin spor organizasyonu düzenlemek için harcadığı parayı bölgesel ekonomi, eğitim, sağlık için harcaması durumunda hangisinin faydalı olacağını belirtmesi gerekmektedir.

ii) Dışlama Etkisi: Seyirci sayısının fazla olmasından dolayı yer ve bilet bulunamayacağı düşüncesi ile bilet, beslenme ve konaklama fiyatlarının yüksek olabileceği algısı veya turistlerin organizasyonda ev sahibi olan ülke veya bölge yerine başka yerlere seyahat etmesi dışlama etkisini oluşturmaktadır.

iii) Sızıntılar: Organizasyon boyunca ev sahibi ülkeye veya bölgeye giren tüm para, ülke veya bölge içinde kalmamaktadır. İşletmeler, faaliyetlerinin devamlılığı için bölge dışından gelen girdileri de kaynak olarak kullanmaktadır. İşletmelerin gelirlerinin bir bölümünün bölge dışına akması veya organizasyonda çalışan kişilerin gelirlerini bölge dışında harcaması sızıntı adı verilen paranın dışarı akması durumunu oluşturmaktadır.

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülke ekonomisi üzerindeki dalga (ripple) etkisi olarak adlandırılan, altyapı yatırımlarının artması sonucunda diğer üretim alanlarının gelişmesi, yerli ve yabancı girişimcilerin daha fazla yatırım yapma konusunda daha istekli olması kısa dönem etkilere örnek olarak verilmektedir. Ayrıca spor organizasyonlarına ev sahibi olabilmek için teklif vermesi, hazırlıklar yapması ve oyunların gerçekleşmesi ile ev sahibi şehrin veya ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel görünüşünün değişmesi de kısa

dönem etkilere örnek olarak gösterilmektedir (Locate In Kent, 2009).

I.1.2 Uzun Dönem Ekonomik Etkilerinin İncelenmesi

Spor organizasyonlarının ev sahibi bölgede veya ülkede sağladığı uzun dönem ekonomik faydalar arasında, uluslararası alanda ev sahibi bölgenin veya ülkenin tanınırlığını medya aracılığıyla arttırması, yerel gönüllülük (local volunteerism), kalıcı iş alanları yaratması, gençler için eğitim programlarının yapılması, toplumun ekonomik ve kültürel gelişmelerinin sağlanması için fon sağlanması yer almaktadır. Altyapı, iletişim, yenileme, konaklama olanaklarının iyileştirilmesi uzun dönemde yeni yatırımcıların ev sahibi ülkelere veya bölgelere yatırım yapmasını cazip hale getirmekte, bu da ticareti arttırıcı bir faktör olmaktadır (Locate In Kent, July, 2009: 3).

Jasmand ve Maennig (2007) gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemi ile 1972 Münih Olimpiyat Oyunları'nın ekonomik etkilerini incelemişlerdir. Olimpiyat oyunlarından sonraki uzun dönemde, olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapan bölgelerde yaşayan kişilerde gelir artışı görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır görülmektedir.

Ev sahibi bölgede veya ülkede refah seviyesinin artması, istihdam edilen kişi sayısının artması gibi oyunlardan sonra ortaya çıkabilecek etkiler, literatürdeki birçok çalışmada uzun dönemli etkiler olarak belirtilmektedir.

I.1.3 Pozitif ve Negatif Ekonomik Etkileri

Sportif etkinliklerin ev sahibi ülkeye veya bölgeye ekonomik etkilerini incelerken, şehrin mevcut yapısı ve organizasyonun büyüklüğü gibi faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Literatürde, genellikle sportif etkinliğin büyüklüğü ile topluma olan katkısının pozitif ilişkili olduğu kabul edilmektedir (Soteriades ve Dimou, 2008: 573 aktaran Çakıcı ve Yavuz, 2014: 8).

Daniels ve Norman (2003), periyodik olarak düzenlenen küçük ölçekli spor etkinliklerinin, büyük ölçekli spor organizasyonlarına kıyasla ev sahibi ülkeye veya bölgeye daha fazla ekonomik fayda sağladığını belirtmektedirler. Maliyeti çok düşük, faydası ise büyük olan, yaz mevsiminde kumsalda düzenlenen voleybol turnuvalarını bu duruma örnek olarak vermektedirler.

Kurtzman (2005)'de oluşturduğu maliyet ve kar analizi çerçevesinde, bir motor sporu etkinliğinin ev sahibi bölgeye ekonomik etkilerini göstermiştir. Bir motor sporu etkinliğinin kısa dönemde yaklaşık 1-2 milyon dolar zararla sonuçlandığını, ancak ortaya çıkan uzun vadeli gelirin, şehrin imajına ve turizm hacmine yaptığı katkının 20 milyon dolardan fazla olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, sportif etkinliğin ev sahibi ülkeye veya bölgeye yaptığı ekonomik katkı sadece o etkinliğin maliyeti, karı veya zararı olarak değerlendirilmemektedir.

Spor organizasyonlarına ev sahibi olabilmek için yarışan ülkeler, organizasyon düzenlemenin pozitif ekonomik etkiler yaratacağını düşünseler de, organizasyon sonunda negatif etkilerle de karşılaşmaktadır. Mevcut altyapısı gelişmemiş ev sahibi ülkelerin

organizasyon için yaptığı altyapı yatırımlarının daha fazla olması gerekirken; gelişmiş ülkelerin ev sahibi olduğu organizasyonların daha az altyapı yatırımı gerektirdiği ve daha az maliyetli olduğu görülmektedir (Kasimati, 2006:51).

Spor organizasyonlarının negatif ekonomik etkileri birkaç başlık altında toplanmaktadır. Aşırı yatırımın geri dönüşümünün zorluğu, borçlanma, turizm gelirleri artışının beklentilerin altında kalması, organizasyonun ekonomik etkilerinin geçici olması spor organizasyonlarının negatif ekonomik etkileri olarak ortaya çıkmaktadır.

Altyapı yatırımı bilet, sponsorluk ve yayın hakları gelirleri ile karşılanamazsa, merkezi bütçe açığı vergi gelirlerinin arttırılması ile finanse edilmektedir. Ayrıca, altyapı yatırımının aşırı olması durumunda, binaların, yurtların, otellerin, spor tesislerinin atıl kalması ve negatif dışsallık söz konusu olmaktadır. Sponsorluk gelirlerinin düşüklüğü, gerekli alt yapı ve tesis inşası için yetersiz finansman, aşırı faaliyet maliyeti ve kötü gelir akışı beklentileri en önemli risk faktörlerini oluşturmaktadır (Tassiopoulos, 2005: 229 aktaran Güçer ve Silik, 2014: 155).

Spor organizasyonuna katılmak ve izlemek için ev sahibi ülkeye gelecek turistler, önemli bir gelir kaynağı olarak düşünülmektedir. Spor organizasyonu turist çekme ve turizm gelirlerini arttırma konusunda başarısız olursa, organizasyon için yapılan yatırımlar gelirlerle karşılanmamakta, organizasyonun ekonomik etkisi sınırlanmaktadır.

Spor organizasyonlarının ev sahibi bölgede veya ülkede yarattığı ekonomik etkiler, organizasyondan elde edilen gelirin dışarıya transfer olması, harcamalarda aşırılık,

planlama hataları nedeniyle geçici olmaktadır.

I.1.4 Ülkeler İçin Spor Organizasyonu Düzenlemenin Maliyeti

Spor organizasyonlarına aday olan ülkeler, organizasyonu düzenlemek için birçok yatırım yapmakta ve bu yatırımların maliyetine katlanmaktadır.

1976 Montreal Olimpiyat Oyunları, Kanada ekonomisine 100 milyon dolar mal olmuştur. Organizasyonun borçlarının ödenmesinin 2000 yılına kadar devam etmesi, organizasyonun ne kadar zor ve pahalı olduğunu göstermiştir. Bu zararlı ve zorlu süreç nedeniyle, Kanada Olimpiyat Komitesi'nin, Montreal Olimpiyat Oyunları'ndan sonraki spor organizasyonlarına aday olmadığı görülmüştür.

1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları için, Amerikan hükümeti 545 milyon dolar harcama yapmıştır. (İnsan ve Olimpizm, 1991, 5: 62, 66'den aktaran Güçlü, 2001: 228). Los Angeles Olimpiyat Oyunları, Los Angeles Olimpiyat Oyunları Komitesi'nin doğru kararlarıyla tarihte ilk kar elde edilen spor organizasyonu olma başarısı göstermiştir. Organizasyon komitesi pahalı tesisler yapma yerine, Los Angeles şehrinde, 1932 yılındaki Olimpiyat Oyunları'nın da yapıldığı Momerial Coliseum Stadı'nı, 1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları'nın yeni ihtiyaçlarına göre tanzim etmiştir. Üniversite binaları kiralanarak olimpiyat köyü yapmanın masrafından kaçınılmıştır. Alınan bu kararlarla birlikte, Los Angeles Olimpiyat Oyunları'nın toplam hasılatı 786 milyon dolara erişerek, 236 milyon dolar artı bakiye kalması sağlanmıştır.

1988 Seul Olimpiyat Oyunları'nı düzenlemek için, Güney Kore hükümeti 1,7 milyon doları tesis harcamaları olmak üzere, toplam 3,1 milyar dolar harcamıştır (İnsan ve Olimpizm, 1991:62-66'dan aktaran Güçlü, 2001:229). Oyunlardan elde edilen gelirle harcamalar başabaş gelmiş ve zarar edilmemiştir (Olimpik Hareket, 1988:65'den aktaran Güçlü, 2001:229).

I.2 Spor Organizasyonlarının Sosyo-Kültürel Etkileri

Spor organizasyonlarına ev sahibi olabilmek için yarışan ülkelerin, organizasyon düzenlemek istemelerinin altında yatan amaçlardan biri, organizasyonun yaratacağı sosyo-kültürel etkilerden yararlanmaktır. Sosyo-kültürel etkiler, ev sahibi ülkenin uluslararası platformdaki imajını geliştirmesini, ev sahibi ülkede yaşayan kişilerle diğer halkların etkileşiminin gelişmesini kapsamaktadır.

Spor organizasyonları için yapılan yatırımlar, ev sahibi ülkenin veya bölgenin imajını etkilemektedir. Yatırımlar, ev sahibi ülkenin ekonomik gücünün bir yansıması olarak görülmektedir.

İngiltere'nin Sheffield şehrinde, 1980 yılında yaşanan ekonomik resesyon nedeniyle yaşanan istihdam kayıpları, istihdam politikaları ve turizm sektörüne yatırımlarla canlandırılmaya çalışılmıştır. Sheffield şehri yerel idaresi, 1991 yılında düzenlenen Dünya Öğrenci Oyunları'na ev sahibi olabilmek için, sportif, bilimsel ve kültürel altyapıya yaklaşık 140 milyon Euro yatırım yapmıştır. Yapılan bu yatırım, yerel idarenin organizasyona verdiği önemi ve yerel idarenin ekonomik gücünü göstermiştir. Nitekim

1995 yılında, Sheffield şehri İngiltere Spor Bakanlığı tarafından İngiltere'nin ilk ulusal spor şehri ilan edilmiştir (Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004:214).

Spor organizasyonları ev sahibi ülkede veya bölgede yaşayan kişilerin fiziksel ve mental durumuna pozitif katkıda bulunmaktadır. Ev sahibi ülkede veya ülkede, organizasyona katılanların sayısının artması, organizasyonun eğlenme dürtüsüyle kişisel tatmin, başarı ve esenlik duygularını ön plana çıkarması, toplumun ve bireylerin fiziksel ve mental durumuna katkı sağlamaktadır.

1992 yılında Barcelona'da düzenlenen olimpiyat oyunlarından sonraki süreçte, ev sahibi kentte yaşayan kişilerin sosyal hayata ve sportif aktivitelere katılımında önemli bir artış görülmüştür. Olimpiyat oyunlarından sonra, şehirde spor tesislerinin kullanımına 46000 yeni kullanıcı eklenmiştir. Kadınların sportif aktivitelerine katılım oranı, 1989'dan 1995'e kadar %35'ten %45'e yükselmiştir. Dahası, 1994'te 300000'den fazla insan, Barselona sokaklarında gerçekleşen maraton, bisiklet ve tekerlekli paten kayma festivalleri gibi aktivitelere katılmaktadır (Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004: 214).

Spor organizasyonlarının pozitif sosyo-kültürel etkilerinin yanında, negatif sosyo-kültürel etkileri de olmaktadır. Ev sahibi ülkelerin veya bölgelerin sağlık, kültür, güvenlik gibi konulardaki katı tutumları nedeniyle, ev sahibi ülkelerin veya bölgelerin uluslararası imajı zedenlenmektedir.

Özellikle 11 Eylül'de gerçekleşen İkiz Kule saldırılarından sonra, spor organizasyonlarında alınan katı güvenlik tedbirleri önemli bir tartışma konusu olmaktadır.

Ancak, organizasyonlardaki güvenlik önlemlerinin aşırıya kaçmaması ve negatif psikolojik etkilerin çıkmaması için dikkatli olunması gerekmektedir (Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004: 214).

I.3 Spor Organizasyonlarının Çevresel Etkileri

Spor organizasyonları, ev sahibi ülkenin veya bölgenin ekonomik ve sosyo-kültürel gelişiminin yanı sıra, fiziksel gelişiminin de sağlanması için fırsat oluşturmaktadır. Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye veya bölgeye sağlayacağı fiziksel gelişim, konut ve ulaşım altyapılarının ve üstyapılarının yapılması ve geliştirilmesini kapsamaktadır.

Spor organizasyonlarının gerçekleşmesi ve kalacak yer imkanlarının artırılması için yeni binaların yapımı ve var olan yapıların yenilenmesi gerekmektedir. Organizasyona katılacak sporcuların ve turistlerin, organizasyonun yapılacağı binalara erişmesi ve kalacağı yerlere ulaşması için yeni ulaşım ağları ve kaldırımlar yapılmaktadır. Ayrıca, ev sahibi ülkelerde veya bölgelerde yapılan altyapı iyileştirmeleri, doğrudan organizasyonla ilişkili yerlerle sınırlı kalmamakta; eğlence merkezleri, ticari merkezler, açık alanlar gibi şehrin imajını ve fiziksel görünümünü yansıtan alanları da geliştirmeyi amaçlamaktadır. Spor organizasyonları, şehrin fiziksel görünümünün gelişmesi için uyarıcı pozisyonda olmaktadır.

1992 yılında düzenlenen Barselona Olimpiyat Oyunları, spor organizasyonlarının çevresel etkilerine en iyi örneklerden birisi olarak gösterilmektedir. Barselona yerel idaresi, oyunları düzenlemek için öncelikli yatırım alanları olarak ulaşım

sistemlerinin ve eğlence tesislerinin geliştirilmesini, kumsalların çekiciliğinin artırılmasını belirlemiştir (Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004:215).

2004 yılında düzenlenen Avrupa Futbol Şampiyonası'na ev sahipliği yapma hakkını kazanan Portekiz, ilk olarak kötü durumdaki stadyumlarını ve ulaşım ağını geliştirmek ve yenilemek için yatırım yapmıştır (Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004:215).

Spor organizasyonları düzenlemek için yapılan geçici yapıların organizasyondan sonra yıkılması, kalıcı yapıların da kullanılmayarak atıl duruma gelmesi ve negatif dışsallık yaratması, negatif çevresel etkilere örnek olarak verilmektedir.

Güçer ve Silik (2014), çalışmasında belirttiği üzere, 17. Mersin Akdeniz Oyunları için inşa edilen birçok yapının kullanılmayarak atıl duruma gelmesi endişesi, oyunların negatif çevresel dışsallık etkisini ortaya koymaktadır.

I.4 Spor Organizasyonlarının Politik Etkileri

Spor organizasyonlarına ev sahibi olabilmek için yarışan ülkelerde, hükümetlerin adaylık süresince yürüttüğü lobi faaliyetleri ve organizasyonu düzenlemek için yaptığı altyapı yatırımları, spor organizasyonlarının politik etkilerini oluşturmaktadır.

Spor organizasyonları, büyük yatırımlar ve maliyetler gerektirdiği için, devletlerin ekonomik desteği ve garantörlüğü gerekmektedir. Olimpiyat oyunları, Dünya Kupası gibi büyük ölçekli spor organizasyonları düzenlemenin maliyetleri yerel, bölgesel

ve merkezi yönetimler tarafından üstlenilmektedir.

Avustralya hükümeti 2000 yılında düzenlenen Sidney Olimpiyat Oyunları'nda, sportif ve destekleyici altyapı maliyetlerini üstlenmekle birlikte, organizatörlerin operasyon maliyetleri için de birkaç defa kurtarma paketi sağlamıştır (Malfas, Theodoraki ve Houlihan, 2004: 217).

Hükümetler ve politikacılar sportif etkinliklere ev sahibi olabilmek için yarışan ülkelerde, organizasyonları siyasi bir propaganda aracı olarak politik amaçlarına hizmet etmesi için kullanmaktadırlar. Organizasyonlar, hükümetlerin ve politikacıların hem siyasi hem de siyasi olmayan amaçlarında, siyasi kariyerlerinde basamak olarak kullanılmaktadır. Hükümetler ve politikacılar için sportif etkinlikler toplumu, spor otoriteleriyle ve ticari organizasyon sahipleriyle ilişkilerini geliştirmek için de bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, yerel ve ulusal yönetimler ekonomik ve siyasi güçlerini, kültürel birikimlerini göstermek amacıyla, özellikle büyük ölçekli olmak üzere spor organizasyonlarına ev sahibi olmak istemektedirler.

II. BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN SPOR ORGANİZASYONLARI DÜZENLEME İSTEĞİ:

AKDENİZ OYUNLARI ÖRNEĞİ

II.1 Spor Organizasyonları ve Türkiye

Spor organizasyonları, yarattığı ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel ve politik etkiler nedeniyle, ülkeler tarafından fırsat olarak görülmektedir. Türkiye, son yıllarda birçok büyük ölçekli spor etkinliğine ev sahipliği yapmıştır.

Tablo.1 Türkiye'de Son Zamanlarda Yapılan Spor Organizasyonları

2005	Formula 1- Şampiyonlar Ligi, İstanbul
2005	Dünya Üniversite Yaz Oyunları, İzmir
2007	1. Karadeniz Oyunları, Trabzon
2009	UEFA Kupası Finali, İstanbul
2010	Avrupa Kültür Başkenti, İstanbul
2011	Dünya Üniversite Kış Oyunları, Erzurum
2011	Avrupa Gençlik Olimpiyatları, Trabzon
2011	Dünya Güreş Şampiyonası, İstanbul
2012	Dünya Salon Atletizm Şampiyonası, İstanbul
2012	Avrupa Spor Başkenti, İstanbul
2012	İşitme Engelliler Plaj Voleybolu Dünya Şampiyonası, Antalya
2013	Akdeniz Oyunları, Mersin

Uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapmak, hükümet politikası olarak da gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Hükümetler, bu tür organizasyonlara belli plan ve politika dahilinde, ülkenin çıkarlarına uygun olarak başvurmaktadır (Karaca, 2012: 42).

Türkiye'nin büyük spor organizasyonlarında ev sahibi ülke olma isteğinin artması, oyunlarda ev sahibi ülke olmanın yaratacağı ekonomik, kültürel, çevresel değişimleri hedeflediğini göstermektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için spor organizasyonları, ülkenin reklamının yapılması, altyapıların ve üst yapıların geliştirilmesi, turist sayısının ve turizm gelirlerinin artması, istihdam sağlaması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, organizasyondan elde edilen bilet, sponsorluk ve yayın hakları gelirleri de gelişmekte olan ülkeler için ilgi çekici olmaktadır.

II.2 Akdeniz Oyunları'nın Tarihçesi

Bölgesel spor organizasyonlarından birisi olan Akdeniz Oyunları, Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler arasında dört yılda bir düzenlenen spor yarışmalarından oluşmaktadır. Bu yarışmalar, Akdeniz ülkeleri arasında toplumsal ve kültürel yakınlaşmayı teşvik etmektedir.

Akdeniz Oyunları'nı düzenleme fikri ilk kez, 1948 Londra Olimpiyat Oyunları sırasında, Uluslararası Olimpiyat Oyunları Komitesi Asbaşkanı ve Mısır Olimpiyat Oyunları Komitesi Başkanı, Türk asıllı Muhammed Tahir Paşa tarafından önerilmiştir. Akdeniz Oyunları'nın düzenlenme fikri ilk kez Londra Olimpiyat Oyunları sırasında, 1948 yılında ortaya atılsa da; bu organizasyonun gerçekleşmesi bu tarihten üç yıl sonra, 1951

yılında mümkün olmuştur.

Akdeniz Oyunları'na katılmak isteyen ülkelerin öncelikle Akdeniz'e kıyısının olması ve Uluslararası Akdeniz Oyunları Komitesi'ne üye olmaları gereklidir. Akdeniz Oyunları ilk kez Mısır'ın İskenderiye şehrinde, 13 spor dalında, 10 Akdeniz ülkesinden 734 sporcunun katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Akdeniz Oyunları'nın tarihine bakıldığında, Türkiye'nin iki kez ev sahibi ülke olduğu görülmektedir. 1971 yılında İzmir'de düzenlenen 11. (XI) Akdeniz Oyunları ve 2013 yılında Mersin'de düzenlenen 17. (XVII) ve son Akdeniz Oyunları, Türkiye'nin ev sahibi olduğu Akdeniz Oyunları'nı oluşturmaktadır.

Tablo.2 Akdeniz Oyunları'na Ev Sahipliği Yapan Ülkeler

<p>1951</p> <p><i>İskenderiye</i></p> <p>Mısır</p>	<p>1955</p> <p><i>Barselona</i></p> <p>İspanya</p>	<p>1959</p> <p><i>Beyrut</i></p> <p>Lübnan</p>	<p>1963</p> <p><i>Naples</i></p> <p>İtalya</p>
<p>1967</p> <p><i>Tunus</i></p> <p>Tunus</p>	<p>1971</p> <p><i>İzmir</i></p> <p>Türkiye</p>	<p>1975</p> <p><i>Cezayir</i></p> <p>Cezayir</p>	<p>1979</p> <p><i>Sput</i></p> <p>Yugoslavya</p>
<p>1983</p> <p><i>Kazablanka</i></p> <p>Fas</p>	<p>1987</p> <p><i>Lazkiye</i></p> <p>Suriye</p>	<p>1991</p> <p><i>Atina</i></p> <p>Yunanistan</p>	<p>1993</p> <p><i>Lang.-</i></p> <p><i>Roussillon</i></p> <p>Fransa</p>
<p>1997</p> <p><i>Bari</i></p> <p>İtalya</p>	<p>2001</p> <p><i>Tunus</i></p> <p>Tunus</p>	<p>2005</p> <p><i>Almeria</i></p> <p>İspanya</p>	<p>2009</p> <p><i>Pescara</i></p> <p>İtalya</p>

II.3 Mersin ve Akdeniz Oyunları

Mersin'in ev sahipliğinde gerçekleşen 17. (XVII) Akdeniz Oyunları, 20 Haziran 2013 tarihinde başlamış ve 10 gün sürmüştür. Oyunlarda kullanılacak tesislerin yapılması için öngörülen süre 6 yıl iken, Türkiye 18 ayda oyunların düzenlenebilmesi için gerekli tüm hazırlıkları tamamlamış, toplamda 6 bin 500 sporcu ve spor adamını, 11'i yeni olmak üzere toplam 52 tesiste ağırlamıştır. Bu tesislerin arasında, açılış ve kapanış törenlerinde kullanılan 25 bin seyirci kapasitesine sahip Mersin Stadyumu, 3 bin 500 kişi kapasiteli Akdeniz Olimpiyat Köyü, basketbol, voleybol, hentbol, güreş, judo, karate ve boks müsabakalarına ev sahipliği yapan 7.500 kişilik Servet Tazegül spor tesisi, 1000 kişilik yüzme havuzu, atletizm ve bedensel engelli atletizm dallarının müsabakalarına ev sahipliği yapan 1000 kişilik Nevin Yanıt atletizm tesisleri bulunmaktadır.

Akdeniz Oyunları nedeniyle yapılan harcamalar merkezi bütçe harcamalarından karşılanmıştır. Oyunlar için yapılan harcama kalemleri arasında, yaklaşık 4 buçuk milyar TL ile spor tesislerinin yapımı, yenilenmesi ve altyapı bağlantılarının kurulması, yaklaşık 2 buçuk milyar TL tutarındaki konaklama merkezlerinin yapımı ve yenilenmesi, en göze çarpan harcama kalemlerini oluşturmuştur. Bu harcamaların dışında, Akdeniz Oyunları için Mersin'de yapılan yeni yatırımların Mersin ili merkezi bütçesine maliyeti 430 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Mevcut tesislerin restorasyonu için 70 milyon TL harcanmıştır. Otel, ulaşım, gıda, güvenlik harcamaları ve diğer giderler için de 300 milyon TL kaynak ayrılmıştır. Oyunların organizasyon maliyetininin 187 milyon TL

civarında olduğu öngörölmüş, tesisleşme altyapısı için de 500 milyon TL'ye varan bir bütçe ayrılmıştır.

Merkezi bütçe dışında, Ulaştırma Bakanlığı'nın, stadyum bağlantısı için yaklaşık 50 milyon TL harcaması olmuştur. Oyunların tanıtımı için Genel Koordinatörlük tarafından hazırlanan reklam ve tanıtım ile medya satın alma bütçeleri toplamı 7 buçuk milyon TL'yi bulmuştur.

Bu harcamaların yanı sıra, teknolojik altyapının kurulması ve geliştirilmesi ile ilgili harcamalar da göze çarpmaktadır. Oyunların terminolojisinde teknolojik altyapı olarak değerlendirilecek hususlar, ağ ve haberleşme, portal ve etkinlik yönetim sistemi ile zamanlama skor-sonuç sistemlerini kapsamaktadır. Portal hizmetleri, sponsor firma İnnova A.Ş. tarafından bedelsiz olarak üstlenilmiştir. Etkinlik yönetim sistemi için, 17. Akdeniz Oyunları Genel Koordinatörlüğü tarafından yapılan ihale, Ülkem A.Ş. firması tarafından yüklenilmiştir. Bu kapsamda yer alan ağ ve haberleşme, portal, etkinlik yönetim sistemi ile zamanlama skor-sonuç sistemleri ihaleleri ve teknolojik altyapı projeleri için 29.526.940 TL'lik bütçe ayrılmıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013).

2013 yılında Mersin'de düzenlenen Akdeniz Oyunları'nı biletli seyreden kişilerin (oyunları izlemek için yurt içinden ve yurt dışından gelen seyirciler) yaptıkları harcamaların ve oyunları düzenlemek için yapılan yatırımların, Mersin ilinde kısa vadeli ekonomik değişimlere neden olması beklenmiştir.

Mersin ilinin ev sahipliğinde yapılan Akdeniz Oyunları'nda satılan bilet

sayılarıyla daha önce İspanya, İtalya, Yunanistan ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinin yanı sıra Lübnan, Suriye, Tunus, Fas ve Mısır'da düzenlenen Akdeniz Oyunları'nda satılan toplam satılan bilet sayısı karşılaştırıldığında; Mersin'den önce ev sahipliği yapan şehirlerde ortalama 100 bin bilet satılmasına rağmen, Mersin'de 122 bin bilet satılmıştır. Bu durumun gerçekleşmesinde, Gençlik ve Spor Bakanı Suat Kılıç'ın, bilet fiyatlarının 1 lira gibi düşük bedelde tutulması talimatı etkili olmuştur.

Spor organizasyonlarının ekonomiye etkilerini ölçen diğer çalışmalarda, organizasyonun geliri hanesinde yayın hakları gelirleri de yer alırken, bu çalışmada yayın haklarının toplam gelire olan etkisi göz ardı edilmiştir, çünkü Mersin ilinde gerçekleşen Akdeniz Oyunları'nın yayın hakkını Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) üstlenmiştir. TRT devletin kanalı olduğu için herhangi bir yayın bedeli ödenmemiştir.

Mersin ilinde gerçekleştirilen 17. Akdeniz Oyunları'ndan elde edilen toplam gelirin, toplam harcamaların altında kaldığı görülmektedir. Fakat, Akdeniz Oyunları'nın Mersin iline etkilerini kar-zarar ilişkisiyle ilişkilendirmek yerine, istihdam artışı, ekonomik canlanma, turizmin canlanması, uluslar arası tanınırlığın artması gibi gerçekleşmesi beklenen değişimlerle belirtmek gerekmektedir.

III. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkede yarattığı ekonomik etkilere ilişkin ampirik çalışmalara bakıldığında, ev sahibi ülkelerin organizasyondan beklentilerinin gelişmişlik seviyelerine göre değiştiği görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin veya bölgelerin spor organizasyonlarında ev sahibi olma isteğinin arkasında uzun dönemli ekonomik beklentiler yatmakta iken, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin veya bölgelerin spor organizasyonlarında ev sahibi olma isteğinin arkasında kısa dönemde uyarıcı, uzun dönemde kalıcı ekonomik beklentiler yatmaktadır. Bu farklılaşma, gelişmiş ülkelerin spor organizasyonu düzenlemek için yapacağı yatırımın gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere göre daha az olması ve gelişmiş ülkelerin ekonomik büyüklüklerinin genellikle doğal veya durağan denge düzeyine ulaşmış olmasından kaynaklanmaktadır. Spor organizasyonlarının gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yaratması beklenen etkilerin farklılaşması nedeniyle, ampirik çalışmalar bu iki farklı kategoride yer alan ülkeler için ayrı ayrı ortaya konulmaktadır.

III.1. Gelişmiş Ülkeler İçin Yapılan Ampirik Çalışmalar

Simmons (2000), çalışmasında, 1996 Atlanta Yaz Olimpiyat Oyunları'nın Atlanta reel emlak piyasalarındaki etkisini hem nitel hem nicel analizler yardımıyla göstermeyi amaçlamaktadır. 1980-1999 konut permit (ruhsat) verisi ile konutlaşma verilerini kullanarak oluşturduğu regresyon analizinin sonucunda, Atlanta Yaz Olimpiyat

Oyunları'nın Atlanta reel emlak piyasasında ve yapılaşma üzerinde önemli bir etkisinin bulunmadığını, konut fiyatları üzerinde ise olumlu etkisinin bulunduğunu belirtmektedir.

Madden ve Crowe (1998), Avustralya için yaptıkları çalışmada, Sidney'de 2000 yılında düzenlenen yaz olimpiyat oyunlarının Avustralya ekonomisi üzerindeki olası etkilerini hesaplamak amacıyla, oyunların etkilerini 1994 – 2005 dönemi için incelemektedir. İlgili dönemi, 1994 – 1999, 2000 ve 2001 – 2005 dönemleri olarak üç bölüme ayıran yazarlar, olimpiyat oyunlarının Avustralya ekonomisine etkisini belirlemek amacıyla, Çok Bölgeli Hesaplanabilir Genel Denge Analizi (Computable General Equilibrium-CGE) yöntemini kullanmaktadır. Analiz sonucunda, yazarlar 2000 yılında düzenlenen Sidney Yaz Olimpiyat Oyunları'nın Avustralya ekonomisi üzerinde her üç dönemde de pozitif yönlü etkiler sağladığını tespit etmektedir.

Ahlert (2000), tarafından yapılan çalışmada, 2006 yılında Almanya'da düzenlenen Dünya Kupası'nın ekonomik etkileri, beklenen gelir (ex-ante) yöntemine göre oluşturulan girdi-çıkıtı tabloları tarafından incelenmektedir. Çalışmada, 2006 yılında Almanya'da düzenlenen Dünya Kupası'ndan önce Almanya hükümetinin arttıracığı vergi gelirlerinin, organizasyonun düzenlenmesi için yapılan harcamaların finansmanını oluşturup oluşturamadığı araştırılmaktadır. Vergi gelirlerinin artmasının, Dünya Kupası'nı düzenlemek için Almanya hükümetinin yapacağı harcamayı finanse edeceği, organizasyon sonrasında istihdam ve GSMH (Gayrisafimilli hasıla) üzerinde pozitif bir etki oluşturacağı belirtilmektedir.

Greene (2003), tarafından yapılan çalışmada, olimpiyat oyunlardan önceki dönemin bölgesel istihdam üzerindeki etkisi incelenmektedir. Lake Placid-1980, Calgary-1988, Salt Lake City-2002 spor oyunlarını kapsayacak biçimde, beklenen gelir(ex-ante) yöntemi çerçevesinde, fayda maliyet analizi kullanılarak yapılan bu çalışmanın sonucunda, olimpiyat bölgelerinde veya şehirlerinde olimpiyat öncesi dönemde genellikle yoğun yapılaşma sebebiyle istihdam sağlansa da, bu istihdamın kalıcı olmadığı gözlenmektedir. Bu yüzden, spor oyunlarının uzun dönemde istihdam üzerinde etkisinin olmadığı belirtilmektedir.

Atlanta Yaz Olimpiyat Oyunları'nın bölgesel istihdama olan etkilerini inceleyen Hotchkiss, Moore ve Zobay (2002), çalışmasında, Düzeltilmiş DD (differences in differences) tekniğini kullanmaktadır. Oyunların, bölgesel istihdamı kısa dönemde %17 oranında arttırdığını vurgulayan yazarlar, bunu rassal büyüme modeliyle birleştirerek, oyunların uzun dönemde de bölgesel istihdam üzerindeki olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

Jasmand ve Maennig (2007), tarafından yapılan ve gerçekleşen getiri (ex-post) yaklaşımının ilk kez kullanıldığı çalışmada, 1972 Münih Olimpiyat Oyunları'nın ekonomik etkileri incelenmektedir. Bu çalışmada, incelenen veri setleri zaman serisi analiz yönteminin kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Sonuç olarak, 1972 Münih Olimpiyat Oyunları'nın bölgesel gelir ve istihdam üzerindeki etkisi incelendiğinde, oyunlara ev sahipliği yapan bölgelerin gelirinin diğer Alman bölgelerine göre daha fazla artmakta

olduğu, fakat oyunların ev sahibi bölgedeki istihdam üzerinde net bir etkisi olmadığı görölmektedir.

Preuss (2010)'un, beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemleri çerçevesinde yaptığı çalışmada, 2006 yılında Almanya'nın Dünya Kupası'na ev sahipliğı yapmasının yarattığı ekonomik etkileri inceleyen diğer çalışmalar incelenmektedir. Yabancı ziyaretçilerin harcamaları konusundaki bilgi eksikliği, daha önceki yapılan çalışmaların kalitesini etkilemektedir. Bu eksiklik, Dünya Kupası'na gelen yabancı ziyaretçilere, özel tüketimleriyle ilgili anketlerin yapılmasıyla giderilmektedir. Dünya Kupası'na gelen yabancı ziyaretçilerin harcamalarını açıklayan anket sonuçları, bir girdi-çıkı modeli olan German INFORGE modeli içine yerleştirilmektedir. Net ekonomik etkiyi ölçmek için kullanılan bu modelin sonucunda, tüketimi etkileyen harcamaların ölçümünün çok kompleks olduğu, harcamaların iki defa hesaplanılmasından kaçınılması gerektiğı ve harcamaların sadece tüketimi değil, diğer ekonomik büyüklükleri de etkilemesiyle oluşan dışlama etkisinin de var olabileceğı bulunmaktadır. Dünya Kupası gibi spor organizasyonlarının etkisi, ev sahibi bölgeye ve şehre yoğunlaşmakta, ulusal ekonomiye etkisi ise daha az olmaktadır.

Tien, Lo ve Lin (2011), tarafından yapılan çalışmada, olimpiyat oyunları gibi büyük ölçekli spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye önemli bir ekonomik etkisinin olup olmadığı araştırılmaktadır. Bu çalışmada 2 metot kullanılmaktadır. Bu metotlar, ekonometrik bir yöntem olan panel veri analizi ve istatistiksel bir yöntem olan olay

çalışması (event study) yöntemlerini kapsamaktadır. Panel veri analizinde, 1964'den 2008'e kadar yapılan, yaz ve kış olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmış 15 ülkeden alınan veriler karşılaştırılmaktadır. Çalışma boyunca veriler oyunlar öncesi, oyunlar dönemi ve oyunlar sonrası dönemi olmak üzere üç sürece ayrılmaktadır. Oyunlar öncesi dönem 4 yıl, oyunlar dönemi 1 yıl, oyunlar sonrası dönem 4 yıl sürmektedir. Panel veri analizi sonuçlarına göre, olimpiyat öncesi dönemde ev sahibi ülkenin gayri safi milli hasılasının büyüdüğü gözlemlenmektedir. Fakat, bu büyüme olimpiyat oyunları süresince ve sonrasında gerçekleşmemektedir. Ayrıca, olimpiyat oyunlarının ev sahibi ülkede veya bölgede istihdam edilen kişi sayısı üzerinde pozitif yönlü fakat zayıf bir etkisi bulunmakla birlikte, ev sahibi ülkedeki veya bölgedeki yatırımlar üzerinde etkisine rastlanmamaktadır. Olimpiyat oyunları öncesi dönemde bu sonuçların ortaya çıkması, ev sahibi ülkedeki veya bölgedeki altyapının ve yapılaşmanın geliştirilmesiyle ilişkilendirilmektedir.

Heijman ve Jongenburger (2012), tarafından yapılan çalışmada, 2018 FIFA Dünya Kupası ev sahipliğine aday olan ülkelerden biri olan Hollanda'nın ekonomik kazançları, girdi-çıkıtlı analizi yöntemi çerçevesinde incelenmektedir. Dünya Kupası adaylığı sonucunda artan fon akımının istihdamı arttırıp arttırmayacağı üzerine odaklanılmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre, etkinliğin gerçekleşeceği 2018 yılı hariç, 2010-2019 yılları arasında Hollanda'da, inşaat sektörünün, yeni yapılaşmalardan ve var olan yapıların yenilenmesinden dolayı, istihdam yaratacağı düşünülmektedir. Dünya Kupası'nın finansal bir uyarıcı olarak, uzun dönemde istihdam üzerindeki etkisinin pozitif olması beklenmektedir.

Pilipenko (2013), çalışmasında, 2014 yılında Rusya'nın Sochi kentinde düzenlenen Kış Olimpiyat Oyunları'nın Rusya ekonomisine muhtemel etkilerini incelemektedir. Çalışmada, hükümet mali hesabı; tüketici hesabı, çevresel hesap, ekonomik ve sosyal gelişme, fayda maliyet yöntemi çerçevesinde analiz edilmektedir. Sochi kentinde yaşayan kişilerin harcama kalemlerini açıklamadaki isteksizliği ve istatistiksel verilerin eksikliği çalışmanın sınırlılığını oluşturmakta, fayda maliyet yönteminin sonuçlarının net olmamasına neden olmaktadır. Buna rağmen, olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapan bölgede, önemli ekonomik değişimler beklenmektedir. Yeni yapılaşma ve altyapı yatırımları sayesinde, Sochi kentinde yaşayan kişilerin hayat standartlarının kısa vadede iyileşmesi ve bu iyileşmenin kalıcı olması öngörülmektedir. Bununla birlikte, olimpiyat oyunlarının sosyal ve kamusal maliyetlerinin getirilerinden daha yüksek olacağı, reklam ve işletme faaliyetlerinin de beklentilerin altında kalacağı belirtilmektedir.

III.2 Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Yapılan Ampirik Çalışmalar

Song (2010), çalışmasında, 1964 – 1984 döneminde altı kez düzenlenen olimpiyat oyunlarının ulusal turizm üzerindeki etkilerini inceleyerek, ev sahibi ülkelerin oyunlar sayesinde turist sayısının ve turizm gelirlerinin artacağı beklentilerinin olumlu ya da olumsuz sonuçlanabileceğine ulaşmaktadır (Song, 2010'dan aktaran Ersungur ve Akıncı, 2011).

Kang ve Perdue (1994), tarafından yapılan çalışmada, Seul Olimpiyatları'nın ilk üç yıl gibi kısa vadeli bir sürede ulusal turizmde olumlu etkileri varken, uzun vadede bu

etkinin azaldığı belirtilmektedir.

Deccio ve Baloglu (2002), çalışmasında, 2002 yılında düzenlenen Kış Olimpiyat Oyunları'na ev sahibi olabilmek için aday olan, fakat ev sahibi olma hakkını kazanamayan ülkelerin, olimpiyat oyunları hakkındaki düşüncelerini tespit etmeye çalışmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre, spor organizasyonlarına ev sahipliği yapmayan ülkelerdeki bazı vatandaşların bu organizasyonlar sayesinde bazı olumlu fırsatlar yakalanabileceğini düşündüklerini, ancak bazı vatandaşların spor organizasyonlarının ev sahibi ülkelerin ekonomik durumunu etkilemeyeceği düşüncesine sahip olduğunu belirtmektedir. Yazarlar buna ek olarak, milli hasıllarının önemli bir bölümünü turizm gelirlerinin oluşturduğu ülkelerin, olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmaları durumunda milli hasıllarının daha hızlı artabileceğini açıklamaktadır.

Owen (2005), çalışmasında, olimpiyat oyunlarının Pekin kentinde yarattığı ekonomik etkinin, önceden gerçekleştirilen olimpiyat oyunlarının ev sahibi şehirde veya bölgede yarattığı ekonomik etkilerden farklı olup olmadığını incelemektedir. Pekin ve diğer ev sahibi şehirlerde yaratılan etkilerin farklılaşmasının temel nedeni, Çin'deki emek ücretinin ucuz olmasından kaynaklanmaktadır. Çin'deki emek kaynağının fazla ya da yanlış kullanılması durumunda, olimpiyat oyunlarının yaratacağı istihdam olanaklarının, fırsat maliyeti yaratmak yerine sıfır sosyal maliyet yaratacağını düşünmektedir. Eğer Çin projelerini uluslararası platformda anlatmayı ve pozitif geri dönüş almayı başarır, turizm ve yatırım alanlarından daha fazla kazanç elde edebileceği sonucuna varılmaktadır. Çin'in,

Avrupa ve Kuzey Amerika'ya göre turizm sektöründe daha fazla büyüme potansiyeline sahip olduğunu; bu potansiyeli kullanmanın, teknolojik ve çevresel alanlarda yapılacak altyapı yatırımlarının başarılı planlamalarla geliştirilmesi ile mümkün olduğunu söylemektedir. Pekin Olimpiyat Oyunları'nın olası negatif etkileri arasında, yerel halkın yaşadığı yerlerden uzaklaşması ve mutsuzluğu belirtilmektedir. Yerel halkın yaşadığı evlerin olimpik köylere dönüştürülmesi ve çevresel bir program olan 'yeşil alanı artır' projesi ile 13 milyon nüfusu yaşadığı Pekin şehrinde, halkın yaşayabileceği alan azaltılmaktadır. Pekin Olimpiyat Oyunları'nın halk arasında geçici bir huzursuzluğa ve hatta fakir yerli halk için de kalıcı bir yer değişikliğine neden olduğu belirtilmektedir.

Kim, Gürsoy ve Lee (2006), tarafından yapılan çalışmada, Güney Kore'de düzenlenen 2002 Dünya Kupası'nın, yerleşik halk tarafından oyunlar öncesinde ve sonrasında nasıl bir algı oluşturduğu ölçülmekte ve yerel halkta oluşan algısal farklılıklar kıyaslanmaktadır. Çoklu varyans (MANOVA) ve varyans (ANOVA) testleri, oyunlardan önce ve sonra toplumun algısındaki farklılıkları tespit etmek için kullanılmaktadır. Testler sonucunda, toplumun Dünya Kupası'na ev sahibi olmanın kültürel, ekonomik faydalar ve sosyal problemler gibi, hem avantaj hem de dezavantaj yaratacağı algısı içinde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. 2002 yılında düzenlenen Dünya Kupası'nın, Güney Kore ekonomisinde tatmin edici bir etki yaratmadığı belirtilmekte, organizasyonun ekonomik kazançlarının beklenenden düşük olmasının sebebi olarak da futbolun Asya'da geleneksel bir spor olmaması gösterilmektedir.

Bohlman ve Heerden (2008), tarafından beklenen gelir (ex-ante) yöntemi çerçevesinde yapılan çalışmada, 2010 yılında Güney Afrika'da düzenlenen Dünya Kupası'ndan önceki dönemde yapılacak ekonomik harcamaların, Güney Afrika ekonomisine etkileri araştırılmaktadır. Organizasyon öncesi dönemde, ev sahibi olabilmek için yapılan harcamalar, yapılaşmada ve altyapı yatırımlarının gelişiminde yoğunlaşmaktadır. Genel denge analizi (Computable General Equilibrium-CGE) modeli çerçevesinde oluşturulan UPGEM modeli Güney Afrika ekonomisinin 32 sektörlü genel denge modelini kapsamaktadır. UPGEM modeli, karşılaştırmalı istatistiksel simülasyonlar yapmak için tasarlanmaktadır. Ayrıca, UPGEM modeli, üretilen girdiler için üreticilerin taleplerini de içermektedir. Zaman serisi verileri yerine, Sosyal hesaplar matrisi (Social Account Matrix-SAM)'den derlenen veriler kullanılmaktadır. Sosyal hesaplar matrisi, belirli bir zamandaki ekonomideki büyüklükleri tanımlamaktadır. Organizasyon öncesi dönemde, organizasyonu düzenlemek için yapılan harcamaların Güney Afrika ekonomisine etkileri ölçüldüğünde, organizasyonun Güney Afrika milli hasılası ve Güney Afrika'da istihdam edilen kişi sayısı üzerinde pozitif etkiler yarattığı görülmektedir. Dünya Kupası'nın gerçekleştiği organizasyon dönemi ve organizasyon sonrası dönem de hesaba katıldığında, organizasyonun Güney Afrika ekonomisinde olumlu etkiler yaratmaya devam edeceği öngörülmektedir. Güney Afrika milli hasılasının artacağı, yeni yerleşkelerin ve altyapının inşasıyla istihdam alanlarının da genişleyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Zhigang ve Shantong (2005)'in, Çin'de 2008 yılında gerçekleştirilen olimpiyat oyunlarının Çin ekonomisine etkilerini incelediği çalışmasında, Çin'i Pekin ve Pekin

dışındaki diğer bölgeler olarak iki bölgeye ayırarak, bu iki bölge için genel denge analizi yöntemini kullanmaktadır. İlk olarak, olimpiyat oyunlarının yaratacağı ekonomik etkiler için nitel bir tanımlama ve kabaca nicel tahmin yapmaktadır. Daha sonra, oyunlar boyunca Çin'de ve özellikle Pekin'de etkili olan üretim faktörlerini (sermaye, organizasyonda gönüllü olarak görev alan iş gücü) kapsayan genel denge analizi ile olimpiyat oyunlarının gerçekleştiği Pekin dışında Çin'in geri kalan bölgelerindeki ekonomik değişimlerde uyarıcı rolü olduğunu belirtmektedir. Yazarlar, simülasyonlara dayanan sonuçlarla birlikte, olimpiyat oyunlarının yaratacağı ekonomik gelişme fırsatlarından etkin bir biçimde yararlanılmasını sağlayacak öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Kasimati (2006), 2004 yılında Yunanistan'da düzenlenen yaz olimpiyatlarının makroekonomik açıdan ülke ekonomisini nasıl etkilediğini incelediği çalışmasında, genel denge analizi yöntemini kullanmaktadır. Veriler arasından gayri safi yurt içi hasıla (PIB) ve istihdam verilerini bağımlı değişken olarak kabul etmekte, bu iki bağımlı değişken dokuz bağımsız değişkenle (özel tüketim (CPR), özel yatırım (IPR), devlet yatırımları (IGR), turizm gelirleri (XSTR), ihracat (XRR), toplam ithalat (TR), işsizlik (UN), enflasyon (INF), reel faiz oranı (RIRTB)) açıklamaya çalışmaktadır. Olimpiyat oyunları öncesi dönem, olimpiyat oyunlarının gerçekleştiği dönem ve olimpiyat oyunları sonrası dönem olarak üç döneme ayrılarak kurulan modelin analizi sonucunda, kısa dönemde olimpiyat oyunlarının Yunanistan'da gayri safi yurt içi hasıla düzeyini yükselttiği ve işsizlik oranını düşürdüğü belirtilmektedir.

Humphrey ve Prokopowicz (2007), tarafından yapılan çalışmada, gelişmekte olan ülkelerin spor organizasyonlarına ev sahibi olma isteği ve bu isteğin nedenleri beklenen gelir (ex-ante) yöntemi çerçevesinde incelenmektedir. Spor organizasyonları düzenlemenin, gelişmekte olan ülkelerde daha fazla ekonomik fırsat yaratacağı düşünülmektedir. Altyapı, üstyapı, ulaşım, konaklama ve yapılaşma yatırımları gelişmekte olan ülkelerin organizasyon düzenleme maliyetlerini oluştururken, gelişmiş ülkelerde ulaşım, konaklama ve altyapı sistemlerinin mevcut olması nedeniyle organizasyon düzenleme maliyeti ve yatırımlar azalmaktadır. UEFA 2012'ye ev sahipliği yapmak isteyen Polonya ve Ukrayna ülkelerini gelişmekte olan ülkeler kategorisinde inceleyerek, bu ülkelerin organizasyondan parasal ve parasal olmayan kazançlar elde etmeyi amaçladığı belirtilmektedir.

Bu iki ülkenin, spor stadyumlarının inşası için 1 milyar doların üzerinde harcama yapması gerektiği, buna ek olarak yapılması planlanan yeni otellerin UEFA'nın isteklerine göre inşa edileceği ve bu yapıların çoğunun yabancı firmalar tarafından yapılacağı düşünülmektedir. Yapılan bu binaların turnuva bitince atıl kalacağı, bunun da ülkelerin ekonomisinde maliyet unsuru oluşturacağı belirtilmektedir. Bu yapıların ortaya çıkaracağı maliyetlere katlanılması yerine, bu yapılara harcanacak tutarın borç ödemedede, sağlık, eğitim ve güvenlik yatırımlarında, yüksek işsizlik probleminin çözümünde, teknolojik gelişmeyi teşvik etmede, küçük işletmelerin desteklenmesinde kullanılabileceği ortaya konulmaktadır. Sonuç olarak, spor organizasyonlarına gelişmekte olan ülkelerin çok dikkatli düşünerek katılmaları gerektiği belirtilmektedir.

Luiz ve Fadal (2010), tarafından yapılan çalışmada, 2010 yılında Güney Afrika'da düzenlenen Dünya Kupası'ndan öncesi dönemde, Güney Afrika'nın yaptığı harcama ve yatırımlar incelenmektedir. Genel Denge Analizi çerçevesinde oluşturulan UPGEM modeli kullanılarak yapılan analize göre, Dünya Kupası'ndan önceki dönemde yapılan hazırlıkların, harcamaların ve yatırımların Güney Afrika ekonomisi üzerinde uzun dönemde pozitif bir etki yaratacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Organizasyonu düzenlemenin Güney Afrika gayri safi milli hasılasına katkısının yaklaşık 10 milyar Rand olması beklenmektedir. Yeni yerleşim yerlerinin kurulması ve var olan şehir altyapılarının geliştirilmesi ile birçok insanın iş sahibi olması, uluslararası tanınırlığın ve yabancı yatırımların artması beklenmektedir.

Ganguly (2012), tarafından yapılan çalışmada, Brezilya'da düzenlenen 2014 Dünya Kupası için fayda maliyet analizi yapılmaktadır. Yazar, fayda maliyet analizi yapılırken dışlama ve ikame etkilerine dikkat edilmesi gerektiğini, aksi takdirde faydaların abartılı bir şekilde çıkabileceğini ve maliyetlerin de aşırı gösterilme riskinin bulunduğunu belirtmektedir. Kalkınma bankalarının kamusal olmayan altyapı yatırımlarından çekilmesi, stadyumların yenilenmesi gibi kamusal olmayan projelerin karlarının ve risklerinin de ticari bankalara bırakılması gerektiği vurgulanmaktadır. Hatta, altyapı projelerinde bile devletin risklerini paylaşabileceği kamu-özel ortak (Public-Private Partnership) bulmaları ve onlara teşvikler sağlaması gerektiği, altyapı projelerinin başarısı için de yasal düzenlemeler, hızlı ve güçlü sözleşmeler olması gerektiği belirtilmektedir.

Brückner ve Pappa (2013), tarafından yapılan çalışmada, olimpiyat oyunlarında ev sahibi olabilmek için teklif götürülen 188 ülkenin ekonomik etkileşimleri, panel veri analizi kullanılarak incelenmektedir. Gayri safi milli hasıla, yatırım, tüketim, fiyatlar seviyesindeki değişme ve devlet harcamaları oyunlarda ev sahibi olmayı etkileyen değişkenleri oluşturmaktadır. 1950-2006 yılları arasında, spor oyunlarında ev sahibi olabilmek için başvuran ülkeleri kapsayan analiz sonucunda, organizasyona ev sahibi olabilmek için teklif veren ülkelerde tüketim, yatırım ve çıktı miktarlarında 7-9 yıl süresince artış görülürken; organizasyonu düzenleyen ülkelerde yatırım ve çıktı miktarlarında 2-5 yıl boyunca önemli bir artış görülmektedir.

Yuba (2013), Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmanın ekonomik getirisini panel veri analizini kullanarak göstermeye çalışmaktadır. 15 ülkeyi ve 50 yılı aşkın süreyi kapsayan verilerin analiz sonuçlarına göre, Dünya Kupası düzenlemek ev sahibi ülkenin milli hasılasının büyümesinde olumlu, işsizlik oranı üzerinde negatif etki yaratmaktadır. Spor organizasyonlarının, gelişmekte olan ülkelerde yaratması beklenen ekonomik etkilerin, gelişmiş ülkelerde yaratması beklenen ekonomik etkilere göre daha fazla olması nedeniyle, 2010 yılında Güney Afrika'da düzenlenen Dünya Kupası organizasyonu, 2002 yılında Güney Kore'de düzenlenen organizasyondan daha büyük etki yaratmaktadır.

Türkiye'nin özellikle son yıllarda büyük spor organizasyonlarında ev sahibi olma hakkı kazandığı organizasyonların sayısının artması, spor ekonomisi literatüründe Türkiye ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasına neden olmaktadır.

Ersungur ve Akıncı (2011), tarafından yapılan çalışmada, anketlerden elde edilen verilerle frekans ve yüzde tabloları oluşturularak, regresyon analizi yöntemiyle, 2011 Universiade Kış Oyunları'nın Erzurum ekonomisi üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmaktadır. Anketler, Erzurum ilinde faaliyette bulunan ve hammadde üreten, kendi ürettiği ürünü pazarlayan ya da doğrudan doğruya nihai mal satan 243 işletme üzerinde yapılmaktadır. Firmaların ortalama üretim hacimleri, Universiade Oyunları'ndan sonra uzun dönemde 0.035 birim, organizasyon süresince de 0.796 birim artmaktadır.

Universiade Oyunları sonrasında firmaların cirolarındaki ve kapasite kullanım oranlarındaki bir birimlik değişme ile birlikte üretim hacmi aynı yönlü olarak sırasıyla 0.297 ve 0.150 birim değişmektedir. Girdi maliyetlerindeki bir birimlik artış, firmaların üretim hacimlerini 0.834 birim azaltmakta, kâr oranlarındaki bir birimlik artış firmaların üretim hacimlerini 0.825 birim arttırmaktadır. İstihdam ile rekabet gücündeki artışın firmaların üretim hacimleri üzerindeki etkisi de kar oranlarının firmaların üretim hacimleri üzerindeki etkisine benzer bir pozitif eğilim sergilemekte ve bu değişkenlerdeki bir birimlik artış, firmaların üretim hacimlerini sırasıyla 0.836 ve 0.596 birim kadar yükseltmektedir. Anketlerden elde edilen sonuçlara göre, oyunlar bölgesel istihdam, firmaların kar oranları, firmaların üretim hacimleri, firmaların kapasite kullanımı ve bölgesel gelir üzerinde pozitif yönlü etkiler yaratmakta ve bölgesel kalkınma için önemli bir uyarıcı olduğu ifade edilmektedir.

Şimşek (2012), tarafından yapılan çalışmada, 2011 yılında Erzurum şehrinde

düzenlenen 25. Universiade Kış Oyunları'nı izleyen yerel seyircilere Jie ve Yan (2010) tarafından geliştirilen mega organizasyon etkisi ölçeği uygulanmakta ve bu ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği sınanmaktadır. Çalışmada, Erzurum halkının büyük ölçekli spor organizasyonları ile ilgili düşünceleri ve spor organizasyonlarında ev sahibi olmanın olumlu ve olumsuz yanları ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Veriler, toplam 420 kişiye yapılan anket yöntemiyle oluşturulmaktadır. Anketlere katılanlara büyük ölçekli spor organizasyonlarının ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve şehre olası etkileri hakkında toplam 42 soru sorulmaktadır. Mega organizasyon etkisi ölçeğinin güvenilirlik incelemesinde, anketler 20 gün arayla, 20-40 arası kişilere tekrar yapılmaktadır. Sonuç olarak, anketlerde yer alan büyük ölçekli spor organizasyonlarının ev sahibi şehre sağladığı ekonomik yararlarla, ev sahibi şehrin imajının artmasıyla, ev sahibi şehirdeki sosyal ve çevresel problemlerle ilgili sorulara ilişkin anlamlı bir açıklama bulunamamaktadır.

Güçer ve Silik (2014), tarafından yapılan çalışmada, Mersin'de gerçekleşen 17. Akdeniz Oyunları'nın Mersin iline ekonomik etkileri açıklanmaktadır. Mersin 17. Akdeniz Oyunları'nın Mersin ili ekonomisindeki etkisi, yerel halkın algılamalarıyla belirlenmeye çalışılmaktadır. Çalışmada, Mersin'deki yerel halk olarak belirlenen 203 kadın, 249 erkekten oluşan toplam 452 kişiye anketler uygulanmakta ve yöntem olarak da Jie ve Yan (2010) tarafından geliştirilen Mega Organizasyon Etkisi Ölçeği kullanılmaktadır. Mega Organizasyon Etkisi Ölçeği turizm altyapısının gelişimini, şehir imajını geliştirmeyi ve sağlamlaştırmayı, ekonomik yararları, kültürel değişimi, çevresel ve kültürel korumayı gösteren beş olumlu boyut; ekonomik maliyetleri, sosyal ve çevresel problemleri ile

kültürel çatışmayı gösteren üç olumsuz boyutla birlikte toplam 8 boyuttan ve 42 sorudan oluşmaktadır (Şimşek, 2012). Bireysel özelliklere ilişkin soruların dışında kalan ifadeler için, Likert Ölçeği; “Tamamen Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”, “Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” şeklindeki ifadeler kullanılarak seçilmektedir.

Araştırmaya katılanlara bireysel özelliklerine (cinsiyet, yaş, meslek, gelir düzeyi ikamet yılı) ve yüzde dağılımlarına göre frekans analizi uygulanmaktadır. Ekonomik yararlar ve ekonomik maliyetler boyutlarının bireysel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için, ANOVA ve t testleri kullanılmaktadır. Sonuçlara göre, araştırmaya katılanların ekonomik yararlar boyutunda verdiği cevaplardan en çok “Şehre yatırım yapılmasına katkı sağlıyor” ifadesi, ekonomik maliyetler boyutundan ise en çok “Yaşam maliyetini arttırdı” ifadesi öne çıkmaktadır.

Yavuz ve Çakıcı (2014), tarafından görüşmeye dayalı anket yöntemiyle yapılan çalışmada, 17.Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaratması beklenen ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkiler belirtilmektedir. Bu beklentiler dışında, Akdeniz Oyunları'nı düzenlemek için Mersin ilinin alt yapısının, üst yapısının ve insan kaynaklarının yetkinliği ve Mersin'de yapılan tesislerin oyunlar sonrası atıl kalma durumu araştırılmaktadır. Görüşmeler çeşitli kurumlarda, sivil toplum kuruluşlarında, turizm sektörlerinde söz sahibi olan 25 yönetici ile yapılmaktadır. Bu görüşmeler, 2013 yılı Ocak ayından başlayarak 6 ay boyunca sürmektedir. Uzun vadeli ekonomik beklentiler içerisinde katılımcılar en çok,

oyunların kentin turizm gelişimine katkı sağlayacağı beklentisine yoğunlaşmaktadır. Sosyal beklentiler içerisinde, katılımcıların oyunlardan kentin tanıtımına katkı sağlaması beklentisi en büyük payı oluşturmaktadır. Ankete katılanlar kültürel beklentiler arasında, oyunların Mersin ilinin mevcut kültür mozağını tanıtması beklentisine; çevresel beklentilerde ise oyunların kentin görünümünün iyileşmesi ve gürültü kirliliğinin önüne geçilmesi beklentisine yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmada, Akdeniz Oyunları'nı düzenlemek için Mersin ilinde konaklama kapasitesi yetersizliği, ulaşım, çevre ve altyapı sorunları ile turizm organizasyonlarının akıllı yönetilememesi gibi yönetimsel sorunların da bulunduğu ortaya koyulmaktadır.

IV. BÖLÜM

VERİ VE YÖNTEM

IV.1 Çalışmada Kullanılan Veriler

Bu çalışmada, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'nın yayınladığı aylık raporlardan elde edilen veriler kullanılmaktadır. İşsizlik, enflasyon, büyüme gibi makroekonomik veriler Mersin ili özelinde yayınlanmamaktadır. Bu nedenle, yayınlanan veriler ile makroekonomik olgular arasında ilişkiler kurulamaktadır. 2010-2014 yılları arasında aylık yayınlanan, Mersin ilindeki 4/a kapsamındaki iş yeri sayısı, çalışan sayısı ve işsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısı verileri ile istihdam arasında; enflasyon oranı verileriyle hayat pahalılığı arasında; ihracat hacmi, Mersin Ticaret Borsası işlem hacmi, Mersin ili merkezi bütçe gerçekleştirmeleri vergi geliri verileriyle ekonomik canlanma arasında; Mersin ili deniz sınır kapısından giren turist sayısı verileri ile turizmin canlanması arasında ilişki kurulmaya çalışılmaktadır.

IV.2 Literatürde Kullanılan Yöntemler

Spor organizasyonlarının ekonomik etkilerini ülkelerin gelişmişlik durumuna ve kısa ve uzun vadeye göre inceleyen literatürde birçok farklı yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerin nasıl kullanıldığına ve neleri içerdiğine bakarak, çalışmada kullanılacak en uygun yöntem seçilmeye çalışılmıştır.

IV.2.1 arpan Mekanizması

Oyunlar süresince kısa dönem ekonomik etkiler, spor organizasyonunun gerçekleştiği ülkelere veya şehirlere gelen basın, sporcu, antrenörler, atletler, memurlar, seyirciler ve diğer ziyaretçilerin harcamalarının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta ev sahibi ülkelerde veya şehirlerde maddi kazanç elde edilmesine rağmen, elde edilen kazancın yeniden harcanması çarpan etkisi mekanizmasını oluşturmaktadır.

Spor organizasyonu için ev sahibi bölgeye gelen ziyaretçilerin harcamalarının tamamı, ev sahibi bölgede gelir oluşturmamaktadır. Harcamaların bir kısmı ara girdiler için kullanılmaktadır. Bunun anlamı, başlangıçtaki harcamaların belli bir payı bölge dışına akmaktadır ve bölgenin gelirine dönüşmemektedir. Spor organizasyonlarının bölgesel gelir üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla yapılan ekonomik etki analizleri, ekonomik sektörler arasında ne kadar paranın döndüğünü incelemektedir. Bir bölge içinde harcanan paranın her miktarı, ekonomik aktiviteler ile birkaç tur atmaktadır.

Bir turistin Akdeniz Oyunları'nı izlemek için Mersin'e geldiği ve bir otelde kalmak için 6000 lira harcadığı varsayılmaktadır. Otel, turistin kalmasından bir çıktı elde edebilmek için, harcamanın bir kısmını ara girdi olarak kullanmaktadır. Örnek olarak, odaya mobilya almak, gerekli teçhizatı sağlamaktadır. Eğer bu durumda mobilya üreticisi Mersin civarında faaliyet gösteriyorsa, ara girdiye harcanan tutar ile bu üreticinin mobilya üretmekle yarattığı katma değer eşit olacaktır ve harcama, bölge için gelir yaratmaktadır.

Turistlerin yaptığı harcamalar, oyunlarda ev sahibi olan bölge içerisinde

doğrudan gelir yaratmaktadır. Bu gelir daha sonra, bölge içindeki bağlantılar aracılığıyla diğer sektörler içinde talebe dönüşmekte ve dolaylı olarak gelir kaynağı oluşturmaktadır. Ekonomik aktivitedeki değişiklik, doğrudan ya da dolaylı olarak kazanılan gelirin ev sahibi bölgedeki hane halkı tarafından harcanmasından kaynaklanmaktadır. Mobilya şirketindeki işçilerin barınma, giyinme, beslenme harcamaları da uyarılmış gelir etkisi olarak düşünülmektedir. Toplam gelir ise doğrudan, dolaylı ve uyarılmış gelir etkilerini kapsamaktadır. Toplam gelir, başlangıçtaki harcama tutarı ve çarpan etkisi ile hesaplanmaktadır (Archer 1984; Archer ve Owen 1971'in aktardığı üzere; Müller, 2009: 9). Kısa dönem ekonomik etkiler, açıldığı üzere doğrudan, dolaylı, uyarılmış ve toplam etkiler olarak dört başlığa ayrılmaktadır.

i) Doğrudan Etkiler: Spor organizasyonunun düzenlendiği süreçte organizasyon komitesinin, turistlerin satın aldığı mal ve hizmet harcamalarından oluşmaktadır.

ii) Dolaylı Ekonomik Etkiler: Ev sahibi bölgede hizmet ve mal arzında bulunan kişi ve kurumların hizmetlerinin devamlılığını sürdürebilmek için ara girdi olarak satın aldığı mal ve hizmet harcamalarından oluşmaktadır.

iii) Uyarılmış Ekonomik Etkiler: Doğrudan ve dolaylı etkilerin içinde bulunduğu miktarın yeniden harcanmasını belirtmektedir.

iv) Toplam etkiler ise diğer üç etkinin birleşiminden oluşmaktadır. (Humphreys ve Plummer, 1995: 2-6).

Ekonomistler, çarpanın bulunmasında 2 farklı yöntem kullanmaktadırlar. Birinci metot çarpanı (dolaylı/doğrudan kazançlar) şeklinde hesaplamaktadır, yani çarpan bire eşitse, spor organizasyonunu düzenlemenin ev sahibi bölgeye toplam ekonomik etkisi, doğrudan etkisinin iki katı olmaktadır. Diğer yöntem ise çarpanı ((doğrudan kazançlar+ dolaylı kazançlar)/doğrudan kazançlar) şeklinde hesaplamaktadır, doğrudan kazançlar dolaylı kazançlara eşitse çarpan ikiye eşit olmaktadır. Doğrudan kazançların, spor organizasyonlarının ev sahibi bölge ekonomisindeki uyarıcı etkisinin daha yüksek olması nedeniyle, ikinci yöntem daha yaygın olarak kullanılmaktadır. (Humphreys, 1994 aktaran Matheson, 2004: 3-4)

Bir turistin harcadığı 6000 TL'nin üçte ikisi, 4000 TL otele tahakkuk edilmektedir. Bu doğrudan geliri oluşturmaktadır. Kalan 2000 TL'den 1000 TL vergiler ve dışarıdaki girdiler için sızıntı olarak kabul edilmekte, diğer 1000 TL de turistlerin hane halklarından direk mal ve hizmet satın alınabilmesi için kullanılmaktadır. Bu 1000 TL'nin de hane halkı tarafından harcadığı kabul edilmektedir. Ayrıca, otelin turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak için ara girdi mal ve hizmeti aldığı 600 TL'lik tutar da dolaylı geliri oluşturmaktadır. Bu durumda, gelir çarpanı şu yöntemle hesaplanmaktadır:

4000 doğrudan gelir + 600 dolaylı gelir + 1000 uyarılmış gelir = 5600 toplam gelir

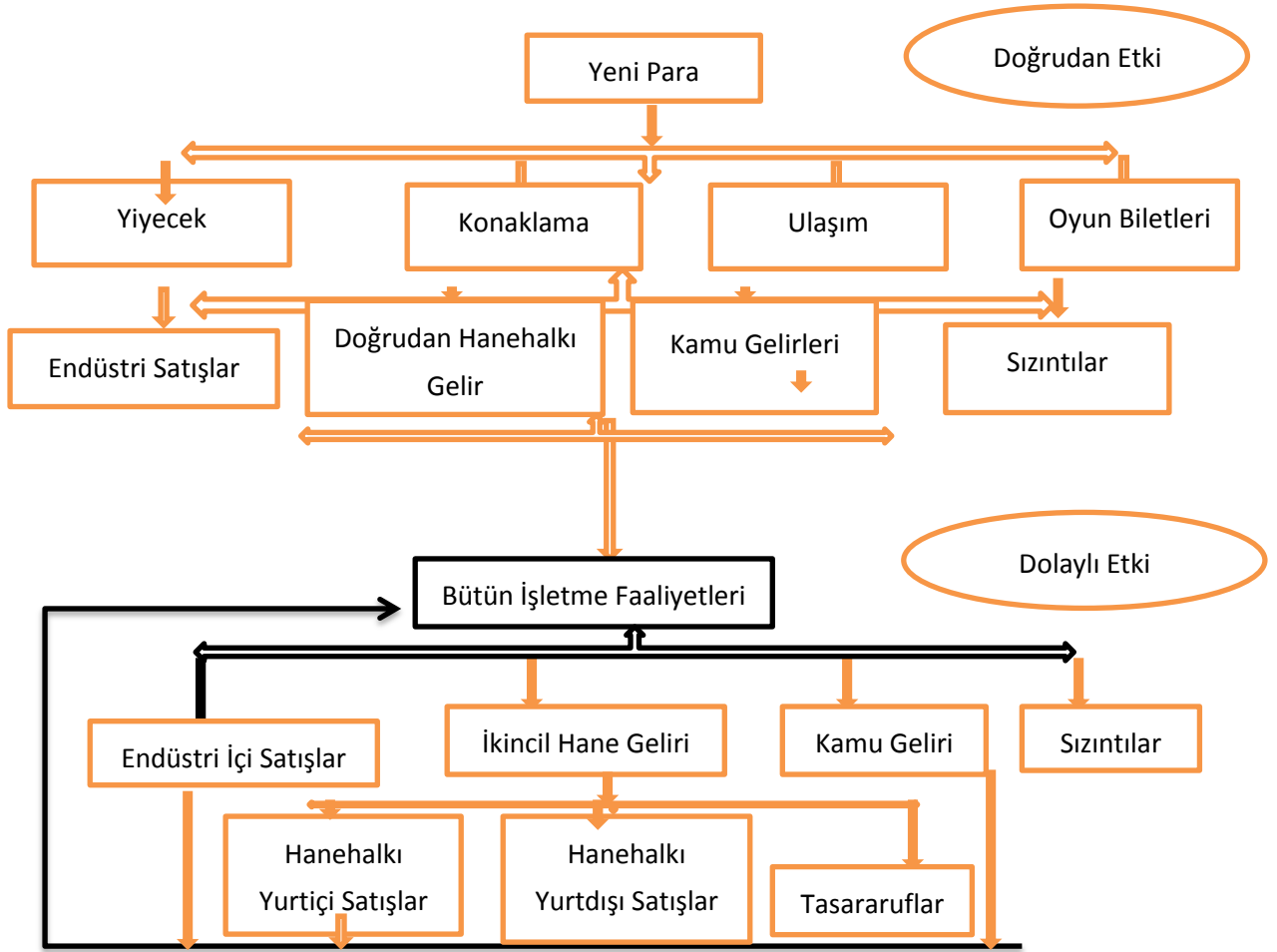
Çarpan etkisi = $5600 \div 6000 = 0.93$ (Müller, 2009: 10)

Spor organizasyonlarında ev sahibi olan ülkeler veya bölgeler, diğer ülkelerden kendilerine fon akımlarının gerçekleşeceği beklentisi içerisinde girmektedir (Simmons,

2000:46). Bu fon akımlarının ülke içerisinde çevrimsel bir harekete dönüşmesi, gelecek fon akımlarının ekonominin tümünü etkilemesi beklenmektedir. Beklenen bu para akımının temel kaynaklarını, organizasyonun yayın haklarını alan televizyon ve radyo kuruluşları, organizasyona sponsor olan kurumlar ve firmalar, organizasyona katılan sporcuların ve turistlerin harcamaları oluşturmaktadır. Spor organizasyonlarının ekonomik etkilerinin değerlendirilmesinde çarpan yaklaşımının yaygın olarak kullanılması göze çarpmaktadır.

Clark (2008) tarafından yapılan, olimpiik oyunların ev sahibi ülkelerin ekonomilerinde yarattığı etkilerin gösterildiği çalışmada, çarpan etkisi mekanizması ile ilgili kapsamlı bir analiz ortaya konulmaktadır. Birincil kazançlar, ev sahibi ülkedeki sektörlerin ve işletmelerin büyüme stratejilerinin uyumlanması; ikincil kazançlar, kamu ve özel yatırım ortaklığının sağlanması ve geliştirilmesi; üçüncül kazançlar da ekonominin bütününe yayılan olumlu ekonomik dalganın nüfusun, yatırımların ve ticaretin artmasına olanak sağlaması olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2008 aktaran Locate In Kent, 2009:3-4). Bu kazançlar hesaplanırken, en yaygın olarak kullanılan çarpanlar arasında harcama, gelir ve istihdam çarpanları dikkat çekmektedir (Crompton, 1995:21). Oyunlarda ev sahibi olan ülkenin ekonomisine yatırımlar, fonlar gibi yollarla enjekte edilen paranın doğrudan ve ikincil kazancını gösteren çarpan işlem çarpanı, hane halkı geliri üzerindeki ikincil kazancını gösteren çarpan hane halkı gelir çarpanı, ekonomiye para enjekte edildikten sonraki dönemde tam zamanlı iş alanlarının sayısını ölçen çarpan da istihdam çarpanı olarak tanımlanmaktadır.

Tablo.3 Çarpan Etkisi Mekanizması

Kaynakça: Kasimati, 2006:8

1982 yılında Liu ve Var tarafından oluşturulan, 1995 yılında Crompton tarafından geliştirilen çarpan yaklaşımı, literatürdeki birçok çalışmada kullanılmaktadır. Ev sahibi ülkenin ekonomisine organizasyon boyunca yeni para girişi ilk aşamada konaklama, yiyecek, ulaşım ve oyun biletleri aracılığıyla olacağı için, bu değişkenler çarpan olarak seçilmektedir. Bu dört değişkenin toplamından sızıntılar çıkartıldığında, spor organizasyonunun ev sahibi bölgedeki doğrudan ekonomik etkisi bulunmaktadır. İki faktör, çarpanın büyüklüğünü etkilemektedir (Müller, 2009 belirttiği üzere Wall 1997:9).

i) Spor organizasyonlarında ev sahibi olan bölge gelişmiş ve büyük bir bölge ise, organizasyonu düzenlemek için daha az mal ve hizmet talebinde bulunmaktadır. Sızıntılar daha küçük olmakta ve bu durumda çarpan mekanizması büyümektedir.

ii), Spor organizasyonlarında ev sahibi olan bölgenin ekonomisinin diğer bölgelerin ekonomileriyle entegrasyon derecesi yüksek ise sızıntılar daha az olmaktadır. Organizasyon düzenlemek için gerekli girdiler şehirlerde kırsal alanlara göre daha kolay karşılanmaktadır, sızıntı azalmaktadır (Müller, 2009:9-10).

Doğrudan etkinin tahmin edilmesinde bir hata meydana gelirse, bu hataların hesaplanması ikincil (secondary) etkinin tahmini ile ilişkili olmaktadır. Bu yüzden doğrudan etkinin kesin olarak hesaplanması modelin güvenilirliği için çok önemli olmaktadır. Baade ve Matheson (2002), Archer (1984), Crompton ve McKay (1994) ve Crompton (1995) tarafından yapılan metodolojik araştırmalarda, önceki çalışmalarda özellikle yanlış çarpan kullanımından kaynaklanan birçok eksikliğin olduğu belirtilmektedir. Satış çarpanı, spor organizasyonlarının ev sahibi bölgede yarattığı ekonomik etkileri ölçmek için analizlerde en çok kullanılan çarpan iken; Crompton (1995), çalışmasında hane halkı çarpanının spor organizasyonlarının ev sahibi bölgede yarattığı toplam ekonomik etkiyi en iyi gösteren çarpan olduğunu belirtmektedir (Crompton, 1995:14). Hane halkı, organizasyon düzenlemenin ev sahibi bölgede yarattığı ekonomik etkilerde satış çarpanının ne kadarının etkili olduğuyla ilgilenmekten ziyade, bu satışların ne kadarının kendi gelirine katkısı olacağıyla ilgilenmektedir.

Spor organizasyonu ile ilgili fayda-maliyet analizi ve uyarılmış etkinin hesaplanması, ulusal girdi-çıkıtı tablolarına ya da göreceli ulusal çarpanlara dayanmaktadır (Preuss, 2004:234). Çarpan yöntemi ile birlikte veya çarpan yönteminden ayrı olarak kullanılan girdi-çıkıtı modeli, genel denge analizi, regresyon analizi ve beklenen gelir gerçekleşen getiri yöntemleri, organizasyonların ekonomik etkilerinin ölçülmesi amacıyla kullanılmaktadır.

IV.2.2 Girdi-Çıkıtı Analizi

Çarpan etkisini hesaplamak için, spor organizasyonlarında ev sahibi olan bölgelerdeki firmalar ve sektörler arasındaki ilişkiyi gösteren geniş veri setleri gerekmektedir. Başlangıçta gerçekleşen harcamanın ekonomide nasıl döngüye girdiğini anlayabilmek için, ara girdinin nereden geldiğinin bilinmesi gerekmektedir. Organizasyonlarda ev sahibi olan bölgelerde gerçekleşen çarpan etkisini net olarak gösterebilmek için, sektörler arası arz ilişkilerini modelleyen girdi-çıkıtı tabloları incelenmektedir (Fletcher, 1989'den aktaran Müller, 2009:10). Her bir sektörün ürettiği mal sadece ara mal olarak değil, aynı zamanda nihai mal olarak da tüketilmektedir. Girdi-çıkıtı analizi, sektörlerin birbirleri ile olan girdi-çıkıtı ilişkisini ve her bir sektöre olan nihai talebi göstermektedir. Girdi-çıkıtı analiz yöntemini kullanan spor ekonomisi çalışmaları, genellikle büyük ölçekli spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ülkelerde veya şehirlerde gerçekleştirilen oyunların toplam ekonomik etkilerini ölçebilme üzerine yoğunlaşmaktadır (West, 1995'den aktaran Kasimati, 2006:10).

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkede veya şehirde yarattığı ekonomik etkilerle ilgili son yıllarda birçok araştırma yapılmakta ve bu ekonomik etkileri ölçebilmek için birçok girdi çıktı modeli geliştirilmektedir. Bunlar arasında, TEIM (Travel Economic Impact Model, Seyahat Ekonomik Etki Modeli), RIMS (Regional Inputoutput Modelling System, Bölgesel Girdi-Çıktı Modelleme Sistemi) (Donnelly et al. 1998; Wang, 1997 aktaran Preuss, 2004:235), TDSM (Tourism Development Simulation Mode, Turizm Geliştirme Simulasyon Modeli) (Donnelly et al., 1998 aktaran Preuss, 2004: 235), RIMS II (Wang, 1997), ROI (measuring financial Return On Investment, Yatırımlar Üzerine Finansal Dönüşümün Ölçümü) (Turco ve Navarro, 1993: 235), ve IMPLAN (Impact Analysis for Planing, Planlama Etki Analizleri) (Dawson et al., 1993; Donnelly et al., 1998; Wang, 1997 aktaran Preuss, 2004:235) modelleri bulunmaktadır.

Spor organizasyonlarının bölgesel ekonomik etkilerini inceleyen çalışmalarda, Birleşik Krallık'ta girdi-çıktı tablosu olarak geliştirilen RIMS I ve II, Amerika'da girdi-çıktı tablosu olarak geliştirilen IMPLAN modelleri kullanılmaktadır. Bütün bu modellerde uyarılmış etkiyi hesaplayabilmek için çarpan etkisi kullanılmaktadır. Bölgesel seviyede girdi-çıktı analizlerinin uygulanmasının ampirik zorluklarının arkasında ciddi bir analitik sınırlama olmaması yatmaktadır. Girdi-çıktı analizi emek, toprak, sermaye gibi faktörlerin fiyatlarını sabit varsaymaktadır. Turizm sektöründeki ekonomik aktivite, ekonominin arz yönünü tetiklemektedir. Ancak ekonomik aktiviteyi bir birim arttırmak için kaynaklar başka bir sektörden aktarılmaktadır ve bu kaynaklar serbestçe bulunmamaktadır. Örnek olarak, otel odalarına talep artışı olursa, mobilyaya dolayısıyla da mobilya üreticilerine de

talep artmaktadır. Mobilya üreticilerinin yeni işçiler almaları gerekmekte, bu işçiler de ekonomideki diğer sektörlerden gelmektedir. Alternatif olarak, yüksek taleple karşılaşıldığında, otel fiyatları artmaktadır. Bu da sabit faktör fiyatları varsayımını ihmal etmektedir. Genelde, girdi-çıktı analizleri, artan talebin sadece olumlu etkilerini saymaktadır (Dwyer et al. 2004'den aktaran Müller, 2009:10).

Girdi çıktı modelleri sektörler arası bağlantıların çok iyi bilinmesi ile mümkün olabilmektedir. Kısa dönem ve uzun dönem analizine imkan sağlayan girdi-çıktı analizinin gelişmekte olan ülkelerden ziyade sektörel veri erişimi kolaylığı nedeniyle gelişmiş ülkelerdeki çalışmalarda kullanıldığı gözlenmektedir.

IV.2.3 Genel Denge Analizi

Ekonomi içerisinde geri bildirimlerin etkilerini ele almak için genel denge modeli geliştirilmiştir. CGE (Computable General Equilibrium) analizleri faktör piyasası, tüketici harcamaları ve kaynakların serbestliği varsayımlarını sınırlamaktadır. Bu kısıtlamaları içeren CGE analizleri, girdi-çıktı analizlerine göre ekonomik etkileri gösterme açısından daha realistik sonuçlar ürettiği için daha iyi bir ekonomik modeldir. Özellikle, ek ekonomik aktivitenin negatif geri dönüşümünü de hesaba katabilmektedir. CGE analizi politika yapıcılar için farklı sektörlerde, birkaç çıktı değerleri içerdiği için yararlı olarak düşünülmektedir (Müller, 2009:10)

Genel denge analizinde yer alan sektörel üretim fonksiyonları, ufaltılmış veya kısıtlı talep fonksiyonlarını tüketim, ithalat, yatırım kapasitelerini belirlemek için

kullanmaktadır. Bu fonksiyonlar, girdi-çıkıtı tablosu ile ekonomideki bireylerin davranış fonksiyonlarını birleştirmektedir.

Statik denklemleri tahmin etmede de kullanılan genel denge analizi modeli, Walrasyan Genel Denge teorisi altında genişletilmektedir. Ancak, girdi-çıkıtı modelleri genel denge analizine göre daha popüler ve daha az maliyetlidir (Almon, 1966; Steenge, 1990 aktaran Kasimati, 2006:10).

IV.2.4 Beklenen Gelir ve Gerçekleşen Getiri Analizi

Beklenen gelir (ex-ante) yaklaşımında, oyunlar gerçekleşmeden önce oyunların gerçekleşmesi sonucunda oluşan etkiler tahmin edilmektedir. Gerçekleşen getiri (ex-post) yaklaşımında ise, oyunlar gerçekleştikten sonra bıraktıkları etkiler incelenmektedir. Gerçekleşen getiri (ex-post) yaklaşımının beklenen gelir (ex-ante) yaklaşımından en büyük farkı, gerçekleşen getiri (ex-post) yaklaşımının beklenen gelir (ex-ante) yaklaşımındaki beklentileri ve tahminleri kontrol etmesidir.

Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yönteminde kısa dönem ve uzun dönem analizleri, dar veri setleriyle, kolay araçlarla yapılmaktadır. Ayrıca, beklenen gelir (ex-ante) yöntemi gerçekleşen getiri (ex-post) yönteminin tahminine yönelik olduğu için, beklenen gelir (ex-ante) yöntemi analizi yapmak yerine, yapılacak veya referans alınacak anketler, öngörüler de kullanılmaktadır.

Matheson (2002), çalışmasında beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri

(ex-post) yöntemine eleştirilerini sıralamaktadır. Olimpiyat oyunlarına ev sahibi olmak için istekli olan ülkeleri içeren, beklenen gelir (ex-ante) yöntemini kullanan çalışmalarda, olimpiyatların faydalarının abartılarak belirtildiği ve daha sonra ülkelerin zarara uğradığı belirtilmektedir. Matheson (2002), çalışmasında literatürde beklenen gelir gerçekleşen getiri analiz yöntemiyle yapılan çalışmaları dört nedenle eleştirmektedir.

Olimpiyat oyunları üzerine yapılan çalışmalar ikame etkisini yok saymaktadır. Sportif faaliyetlere harcanan paranın, bölgesel ekonomi için harcanması durumunda hangisinin daha faydalı olacağını belirtmesi gerekmektedir. Sportif olayların etkilerini, ekonomik döngüde reel net artıştan ziyade, harcamaların yeniden dağılımı olarak görmek gerekmektedir.

Spor organizasyonları üzerine yapılan çalışmalar dışlama etkisini yok saymaktadır. Çoğu sportif organizasyon, mevcut popüler gezilecek yerleri olan toplumlarda yapılmaktadır. Eğer oyunlar olmadan önce ev sahibi şehrin yeterince konaklama yeri varsa, yatırım yapılmasına gerek kalmamakta ve turistlerden gelir elde etmektedir.

Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) analizi yöntemi çerçevesinde yapılan çalışmalarda, harcanan paraların yerel ekonomide kalıp kalmayacağı konusunda yapılan tahminler genellikle başarısız olmaktadır. Dışarıdan gelen ziyaretçilerin harcamalarının çoğunun araba kiralamak, otelde barınmak ve restoranlarda yemek yemek için olduğu görülmektedir. Ulusal gelire katkıda bulunan firmalar, kazançlarıyla bölge ekonomisinde vatandaşların refahını arttırmak yerine, ülke çapındaki hissedarlarını

arttırmaktadır. Benzer şekilde, bilet satışlarından elde edilen gelir, yerel organizatörlerden ziyade merkezi bütçeye eklenmektedir.

Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) analizi yöntemi çerçevesinde yapılan çalışmalarda, ekonomik maliyetler olarak trafik sıkışıklığı, vandalizm, çevresel kirlilik, yerleşiklerin yaşam standartlarının bozulması gibi spor organizasyonlarının negatif etkileri göz ardı edilmektedir.

IV.2.5 Regresyon Analizi

Regresyon analizi, spor organizasyonları düzenlemenin ev sahibi ülkede veya bölgede yaratacağı uzun dönemli etkileri ölçmek için kullanılmaktadır. Ekonomik aktivitenin yıllık değişimi veya ekonomik değişkenlerin yıllık değişiklik seviyelerinin ölçülmesi regresyon analiziyle sağlanmaktadır.

Spor organizasyonları düzenlemenin ev sahibi ülkede veya bölgede yarattığı etkiler geçici, kalıcı ve dinamik etkiler olarak üç başlıkta toplanmaktadır.

i) Geçici etki: Spor organizasyonları düzenlemenin ev sahibi ülke ekonomisinde yaratacağı şok etkisi ile ekonomik değişkenlerin değerinin artmasını, daha sonra da ekonomik değişkenlerin seviyelerinin organizasyondan önceki dönemdeki değerlerine geri dönmesini belirtmek için kullanılmaktadır.

ii) Kalıcı etki: Spor organizasyonları düzenlemenin ev sahibi ülke ekonomisinde yaratacağı şok etkisi ile ekonomik değişkenlerin değerinin artmasının uzun dönemde de geçerli

olmasını, ekonominin trendinin yukarı doğru kaymasını belirtmektedir.

iii) Dinamik etki: Spor organizasyonlarının etkilerinin kısa dönemden ziyade uzun dönemde daha dinamik bir etkiye ve anlamlılığa sahip olmasını belirtmektedir (Simmons, 2000:39-43).

Regresyon analizi, açıklayıcı değişkenlerin açıklanan değişken üzerinde ne kadar etkili olduğunu ortaya koysa da, geniş bir veri seti içermesi gerektiğinden dolayı, kısa dönem analizinde kullanılması yanlış sonuçlara yol açmaktadır.

IV.3 Çalışmanın Amacı, Kısıtları ve Yöntemi

Çalışmada, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ili ekonomisinde yaratması beklenen değişimleri gerçekleştirip gerçekleştirmediği gösterilmeye çalışılmaktadır. Ekonomik canlanma, istihdam, turizmin canlanması ve hayat pahalılığı gibi açıklanmaya çalışılan makroekonomik olguların Mersin ili özelinde yayınlanan verilerle ilişkisi veya kullanılan verilerin açıklama yeterliliği, istatistiksel yöntemin nedensellik konusundaki yetersizliği ve veri setinin kısıtlı olup regresyon analizine uygun olmaması nedeniyle sorgulanamamaktadır. Bunun yerine, bir makroekonomik olguyu açıklamaya yardımcı olan değişkenlerin bir çoğunun analiz sonucunun beklentilerle uyumluluğu belirtilmektedir. Akdeniz Oyunları'nın Mersin kamuoyunda yarattığı ekonomik beklentileri Güçer ve Silik (2014) ile Yavuz ve Çakıcı (2014) anket çalışmalarıyla belirledikleri için, beklentiler ortaya konulurken bu çalışmalar referans alınmaktadır. Makroekonomik olgularla ilişkili beklentiler şu verilerle sınanmaktadır:

Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde istihdam yaratma beklentisi, Mersin ilindeki 4/a kapsamındaki iş yeri sayısı, çalışan sayısı ve işsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısı verileri ile sınıanmaktadır. Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde hayat pahalılığı yaratacağı beklentisi, Türkiye İstatistik Kurumu'nun TR-62 (Adana-Mersin) Bölgesi için yayınladığı enflasyon verileriyle sınıanmaktadır. Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde ekonomik canlılık oluşturacağı beklentisi, ihracat hacmi ve Mersin Ticaret Borsası işlem hacmi, Mersin ili merkezi bütçe gerçekleştirmeleri vergi geliri verileri ile sınıanmaktadır. Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde turizmi canlandırma beklentisi, Mersin ili deniz sınır kapısından giren turist sayısı verileri ile sınıanmaktadır.

Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilen istatistiksel analizlerde izlenecek aşamalar, Akdeniz Oyunları'ndan önceki döneme ait olan verilerin eğilim eğrileri çizilmesi ile Akdeniz Oyunları'ndan sonraki döneme ait verilere ilişkin kestirimler yapılması ve gerçekleşen ile kestirilen durumların belirtilmesi, oyunlardan sonraki döneme ait verilerin eğilim eğrilerinin çizilmesi ve iki dönemin kıyaslamalarının yapılmasından oluşmaktadır. İstatistiksel analizde, Akdeniz Oyunları'ndan önceki döneme ait olan verilerin eğilim eğrilerinin çizilerek, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki döneme ait verilere ilişkin kestirimler yapılması kısmı beklenen gelir (ex-ante); oyunlardan sonraki döneme ait verilerin eğilim eğrileri çizilerek kıyaslamalar yapılması da gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemlerini oluşturmaktadır. Beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemleri kullanılarak, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ili verilerinde önemli bir değişime veya

kırılmaya sebep olup olmadığı belirlenmektedir.

Verilerin dağılımlarını ve eğilim eğrilerini saptamak amacıyla, istatistiksel yöntemler çerçevesinde, bu çalışmada Microsoft Excel uygulamasından, çizgi ve dağılım grafikleri ile doğrusal ve hareketli ortalama eğilim eğrilerinden yararlanılması, çalışmanın yöntemini ortaya koymaktadır.

Doğrusal bir eğilim çizgisi, doğrusal formda dağılan veri kümeleriyle oluşturulan en uygun düz çizgiyi belirtmektedir. Çizgiye benzeyen bir desen oluşması, veri setinin doğrusal olduğunu göstermektedir.

Hareketli bir ortalama eğilim çizgisi, doğrusal bir formda dağılmayan verilerin iniş çıkışlarını veya eğilimlerini daha açık göstermek için doğrusal bir hale getirmektedir. Özellikle mevsimsellik etkisi içeren verilerde kullanılmaktadır. Hareketli ortalama, belirli sayıda veri noktası kullanmaktadır, onların ortalama değerini almaktadır ve ortalamayı çizgideki nokta olarak hesaplamaktadır.

Grafiklerdeki verilerin doğrusallığı ve anlamlılığı (R^2) değeriyle ölçülmektedir. (R^2) 0 ve 1 arasındaki değerleri almaktadır: aldığı değer bire yaklaştıkça verilerin dağılımları doğrusal bir form izlemekte ve anlamlılık düzeyi artmaktadır.

Verilerin dağılımlarının ve eğilimlerinin gösterildiği tablolarda, mavi renkli çizgi ve dağılım grafikleri Akdeniz Oyunları'ndan önceki verileri, kırmızı renkli çizgi ve dağılım grafikleri ise Akdeniz Oyunları'ndan sonraki verileri yansıtmaktadır. Bu veriler

kullanılarak çizilen, doğrusal forma yakın çizgiler eğilim eğrilerini oluşturmaktadır. Eğer veriler doğrusal bir formda dağılmıyorsa, verilerin analizinin anlamlılık düzeyini arttırmak için hareketli ortalaması alınarak eğilim eğrileri oluşturulmaktadır. Verilerin mevsimsellik etkisinin yaklaşık 12 ay sürmesi, 12 aylık hareketli ortalama eğrilerinin doğrusallaşması ve anlamlılık düzeyinin yükselmesi nedeniyle, doğrusal olarak dağılmayan ve anlamlılık düzeyi düşük çıkan verilerin 12 aylık hareketli ortalaması alınmaktadır.

V. BÖLÜM

TEST SONUÇLARI VE YORUMU

Bütün değişkenler için öncelikle beklentiler ortaya konularak, istatistiksel analiz sonuçlarıyla bu beklentilerin uyumluluğu sınanmaktadır. Bu sınama sonucunda beklentileri destekleyen veya desteklemeyen durumlar belirtilerek, nedenleri açıklanmaya çalışılmaktadır.

V.1 İstihdam Beklentileri

Güçer ve Silik (2014), çalışmasında Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaşayanların iş yaratma algılarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Mersin ilinden rastgele seçilen örneklem kümesindeki kişilere anket yöntemi uygulanarak oluşturulan beklentiye göre, ortalama iş yaratma beklentisi Likert ölçeği değerleriyle 3,29 ve standart sapma ise 1,32 olarak ölçülmektedir. Örneklem kümesi içerisinde en büyük frekansı, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde iş fırsatı yaratacağını öngören kişiler oluşturmakla birlikte, iş fırsatı oluşturma beklentisi ağır basmaktadır (Güçer ve Silik, 2014:161).

Yavuz ve Çakıcı (2014) tarafından yapılan çalışma, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaratacağı yeni iş fırsatları ile ilgili kamuoyu beklentisini ortaya koymaktadır. Mersin ilinden kamuoyunu temsil edebilecek örneklem kümesindeki kişilere görüşme tekniği uygulanarak, istatistiksel frekans yöntemiyle oluşturulan beklentiye göre, kişilerin % 10'luk kısmı oyunların iş yaratması beklentisi üzerinde durmakta ve bunun da

Akdeniz Oyunları'nın düzenlendiği dönemle sınırlı kalacağını belirtmektedir. Yerel işletmeler yerine Ankara'daki ve İstanbul'daki firmaların ve bu firmaların taşeron firmalarının hizmet vermesi gerekçesiyle, yeni iş fırsatları oluşturma beklentisinin gerçekleşmeyeceği düşünülmektedir (Yavuz ve Çakıcı, 2014:21).

Referans alınan bu çalışmaları kapsayan, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde istihdam yaratma beklentisi ile 4/a kapsamındaki işyeri sayısı, çalışan sayısı, işsizlik sigortasına başvuran kişi sayısı verilerinin uyumluluğu Microsoft Excel programı yardımıyla sınımlanmaktadır.

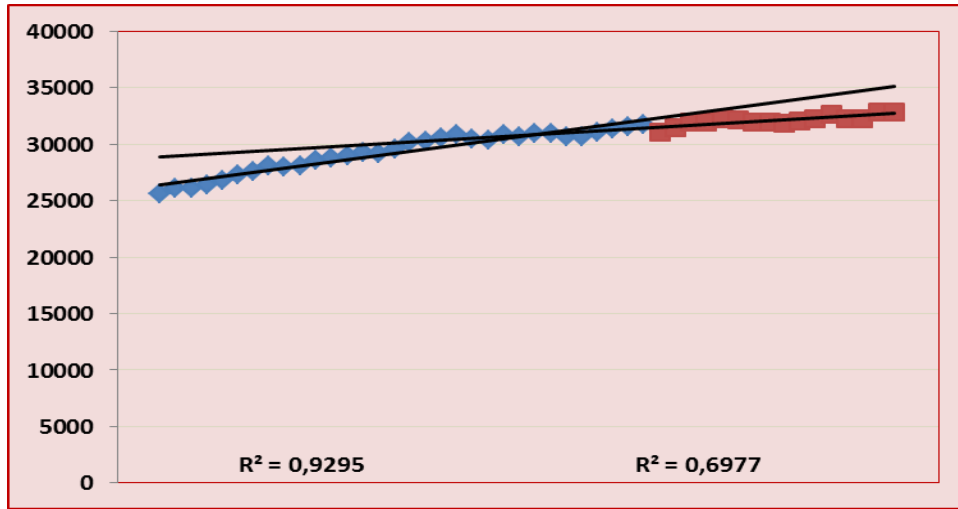
V.1.1 4/a Kapsamındaki İşyeri Sayısı Verileri

4/a kapsamındaki işyerinde çalışan 4/a'ya tabi olan kişiler, Sosyal Sigortalar Kurumu'na tabidir ve işveren tarafından çalıştırılmaktadır. Bu işyerleri genellikle özel sektörle ilişkili olduklarından, emek piyasası, mal ve hizmet arzı ile ilgili bilgiler sunmaktadır.

2010 yılı Ekim ayından başlayarak 2014 yılı Ekim ayına kadar yayınlanan verilerin istatistiksel analizi sonucunda (Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, 2014), Mersin ilinde 4/A kapsamındaki iş yeri sayısının Akdeniz Oyunları'ndan önceki toplam artış oranı % 24, aylık ortalama artışı oranı % 0,75 olurken; Akdeniz Oyunları'ndan sonraki toplam artış oranı % 5,9, aylık ortalama artış oranı % 0,35 olmaktadır. Verilerin doğrusal dağıldığı ve anlamlılık düzeyinin yeterli olduğu görülmektedir. Verilerde, özellikle Akdeniz Oyunları'ndan sonraki birkaç ay boyunca azalan iş yeri sayısının yeniden yükselişe

geçmesi dikkat çekmektedir. Akdeniz Oyunları'ndan önceki verilere ait eğilim eğrisinin eğiminin Akdeniz Oyunları'ndan sonraki verilere ait eğilim eğrisinin eğiminden daha dik olması, oyunlardan sonraki dönemde 4/a kapsamındaki işyeri sayısının, oyunlardan önceki döneme ait veriler kullanarak yapılan 4/a kapsamındaki işyeri sayısı kestiriminden aşağıda kaldığını göstermektedir. 4/a kapsamındaki işyeri sayısı verilerinin analizi sonucunda, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde beklenen istihdam artışını yaratamadığı gözlemlenmektedir.

Grafik.1 Mersin İli 4/A Kapsamındaki İşyeri Sayısı

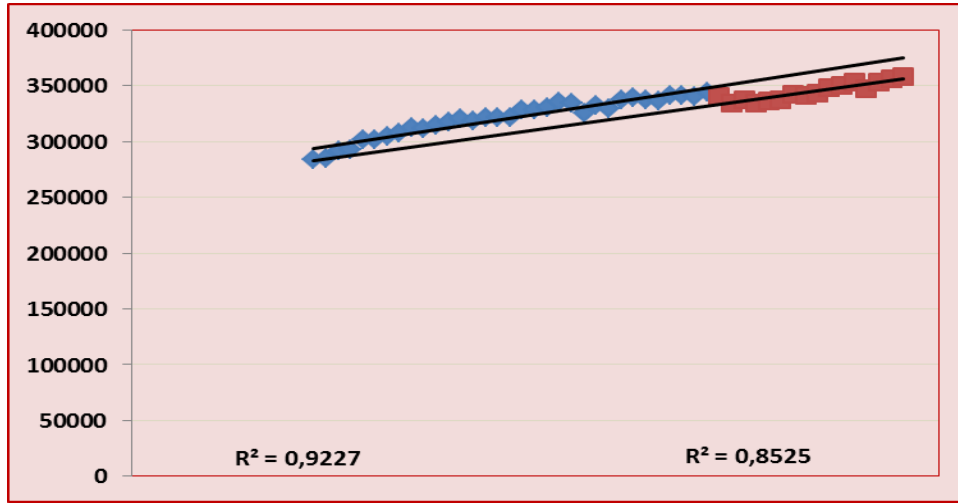

V.1.2 Çalışan Sayısı Verileri

Mersin ilinde toplam çalışan sayısı verileri, 4/a, 4/b ve 4/c'ye tabi olan kişilerin toplamını kapsamaktadır. Bunlar sırasıyla, Sosyal Sigortalar Kurumu'na tabii çalışanlar, esnaf, sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar ve Emekli Sandığı'na tabii çalışanlardan oluşmaktadır. Çalışan nüfus, iş gücü dinamikleriyle ve ekonomik performansla ilgili bilgiler sunmaktadır.

2010 yılı Ekim ayından itibaren 2014 yılı Ekim ayına kadar yayınlanan verilere göre (Mersin Sanayi ve Ticaret Odası, 2014), Akdeniz Oyunları'ndan önceki dönemde Mersin ilinde toplam çalışan sayısının aylık ortalama artışı % 0,65 ve toplam artışı ise % 21 olarak gerçekleşmektedir. Akdeniz Oyunları'ndan sonraki dönemde ise çalışan sayısının aylık ortalama artış oranı % 0,33, toplam artışı ise % 5,93 olarak gerçekleşmektedir. Verilerin doğrusal dağıldığını, anlamlılık düzeyinin yüksek olduğunu ve oluşturulan eğilim çizgilerinden, Akdeniz Oyunları sonrasındaki verilerden oluşturulan eğilim çizgisinin eğiminin daha düşük olduğu, Akdeniz Oyunları'ndan önceki dönemdeki veriler göz önüne alınıp ileriye doğru kestirim yapıldığında, oyunlardan sonraki dönemde, toplam çalışan sayısının beklentilerin altında kaldığı gözlenmektedir. Akdeniz Oyunları'ndan sonra çalışan sayılarındaki düşüş ve yeniden toparlanma süreci, oyunlar boyunca Mersin ilinde görevli kişi sayısını da yansıtmaktadır. Akdeniz Oyunları'nda çalışanların dönemlik olması nedeniyle çalışan sayısının kısa vadede azaldığı ve oyunlardan önceki döneme göre, ortalama artış hızının daha düşük olduğu görülmektedir.

Grafik.2 Mersin ili Toplam Çalışan Sayısı

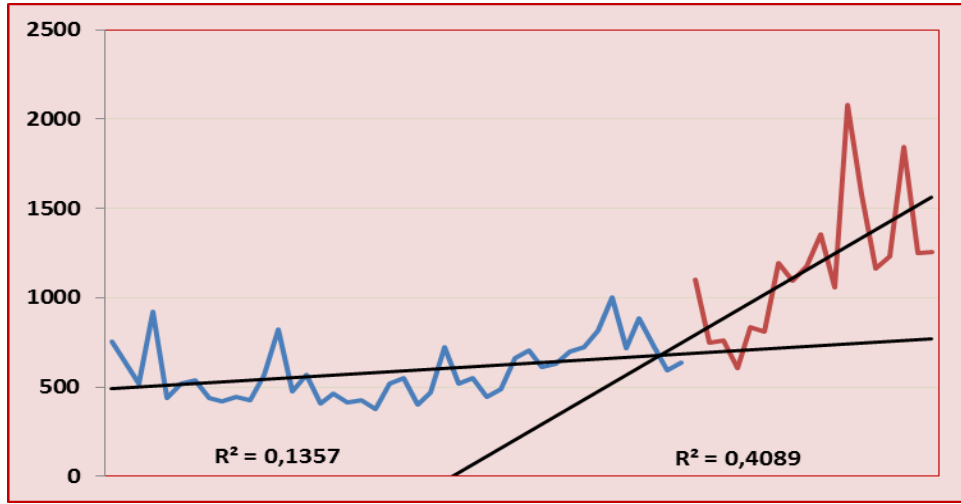

V.1.3 İşsizlik Sigortası Verileri

İşsizlik sigortası, bir işyerinde çalışırken bireylerin çalışmak için istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmalarına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybettiklerinde, uğradıkları gelir kayıplarının kısmen de olsa devlet tarafından karşılanarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önleyen zorunlu bir sigorta olarak tanımlanmaktadır. İşsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısı, işsiz sayısı ve işsiz sayısını belirleyen nüfusun artış hızı, ekonomik performans, ücretler genel düzeyiyle ilişkilendirilmektedir.

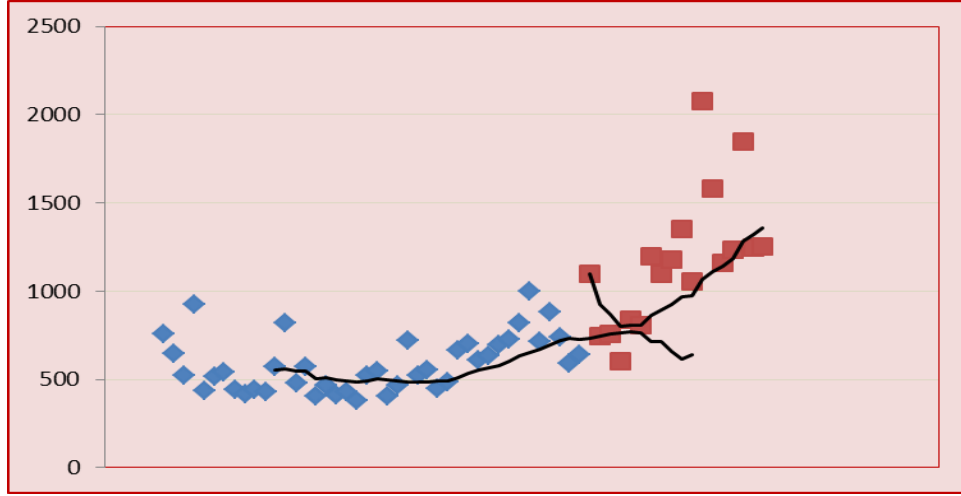
2010 yılı Ocak ayından başlayarak 2014 yılı Aralık ayına kadar yayınlanan verilerde (MTSO, 2014), özellikle sonbaharda turuncugilde ve yaz mevsiminde pamukta çalışan mevsimlik işçilerin bu dönemlerin ertesinde işsizlik ödeneğine başvurması nedeniyle mevsimsellik etkisi gösterdiği görülmekte, verilerin doğrusal dağılmaması nedeniyle verilerin anlamlılık düzeyinin düşük olduğu görülmektedir.

Grafik.3 İşsizlik Ödeneğine Başvuran Kişi Sayısı

Verilerin 12 aylık hareketli ortalamaları alınarak oluşturulan eğilim eğrileri incelenirse, Akdeniz Oyunları'ndan sonra işsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısının 12 aylık ortalama eğiliminin daha üstte olduğu görülmektedir. Bu durum, Mersin ilinde iş gücü yaratma hızının nüfus artış hızından düşük olmasından veya Mersin'in aldığı yurt içi ve yurt dışı göç eden kişi sayısının ücretler genel düzeyi üzerinde aşağı yönlü bir etkisinin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yeni iş gücü olanakları yaratması yönündeki beklenti, işsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısı verilerini kullanarak oluşturulan istatistiksel analiz sonuçlarıyla desteklenmemektedir.

Grafik.4 12 aylık Ortalama İşsizlik Ödeneğine Başvuran Kişi Sayısı

V.2 Yaşam Maliyeti Beklentisi

Güçer ve Silik (2014), çalışmasında Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaşayanların yaşam maliyeti algılarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Mersin ilinden rastgele seçilen örneklem kümesindeki kişilere anket yöntemi uygulanarak oluşturulan beklentiye göre, ortalama yaşam maliyetini arttırma beklentisi Likert ölçeği değerleriyle 3,18 ve standart sapma ise 1,15 olarak ölçülmektedir. Örneklem kümesi içerisinde en büyük frekansı, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaşam maliyetini etkilemeyeceğini öngören kişiler oluştursa da, yaşam maliyetinin artması beklentisi ağır basmaktadır (Güçer ve Silik, 2014:161-162).

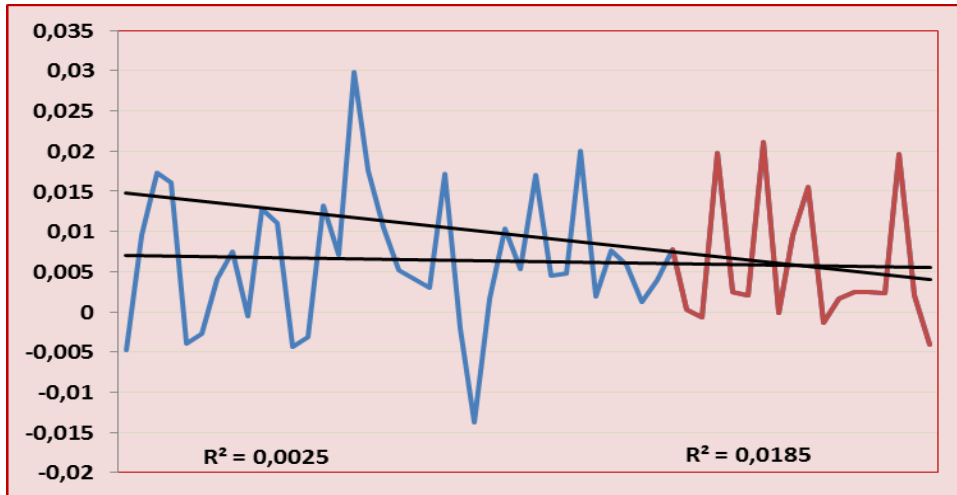
Referans alınan bu çalışma ile oluşturulan, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaşam maliyetini arttırma beklentisi ile TR-62 (Adana-Mersin) bölgesine ait enflasyon verilerinin uyumluluğu Microsoft Excel programı yardımıyla sınanmaktadır.

V.2.1 Enflasyon Verileri

Enflasyon, fiyatlar genel seviyesinin artış eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Enflasyonist süreçte, ürünlerin fiyatlarının yükselmesi sonucunda reel alım gücü düştüğü için, yaşam maliyeti yükselmektedir. Mersin ili özelinde enflasyon verileri yayınlanmadığı için, Mersin-Adana (TR62) bölgesine ait enflasyon oranları veri olarak alınarak, beklentilerle uyumluluğu sınanmaktadır.

2010 yılının Temmuz ayından itibaren 2014 yılının Aralık ayına kadar enflasyon verileri incelenirse (MTSO, 2014), verilerdeki küçük değişkenliklerin büyük sapmalara yol açabilmesi nedeniyle, Akdeniz Oyunları'ndan önceki ve sonraki döneme ait verilerin doğrusal dağılım izlemediği ve anlamlılık düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

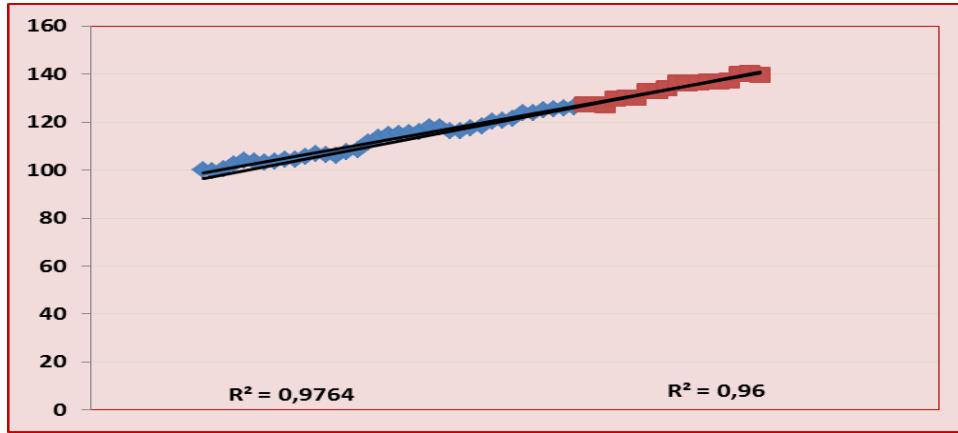
Grafik.5 TR62 Bölgesi Aylık Enflasyon Oranları

2010 yılı Haziran ayı enflasyonu endeks olarak kullanılırsa, Akdeniz

Oyunları'na kadar olan dönemde enflasyon endeksi toplam % 26,22, aylık % 0,72 artış gösterirken; Akdeniz Oyunları'ndan sonraki dönemde enflasyon endeksi toplam % 9,8, aylık % 0,54 artış göstermektedir. Verilerin doğrusal dağıldığı ve anlamlılık düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Akdeniz Oyunları'ndan sonraki endeks verilerinin eğilim çizgisinin eğimi daha dik olarak gözükse de; oyunlardan önceki verilerin endeksine dayanarak kestirilen değerlere yakın seyretmektedir. Akdeniz Oyunları'nın yaşam maliyetini arttırma beklentisi, enflasyon verilerinin istatistiksel analizinin sonuçlarıyla örtüşmemektedir.

Grafik.6 TR62 Bölgesi Enflasyon Endeksi

V.3 Ekonomik Canlılık Beklentisi

Güçer ve Silik (2014), çalışmasında Akdeniz Oyunları'nın Mersin ili ekonomisine katkı sağlaması konusunda Mersin ilinde yaşayan kişilerin beklentilerini ortaya koymaktadır. Mersin ilinden rastgele seçilen örneklem kümesindeki kişilere anket

yöntemi uygulanarak oluşturulan beklentiye göre, ortalama yaşam maliyetini arttırma beklentisi Likert ölçeği değerleriyle 3,73 ve standart sapma ise 1,15 olarak ölçülmektedir. Örneklem kümesi içerisinde en büyük frekansı, Akdeniz Oyunları'nın Mersin iline ekonomik katkı sağlayacağını öngören kişilerin oluşturmasıyla birlikte, oyunların şehrin ekonomik durumuna katkı sağlaması beklentisi ağır basmaktadır (Güçer ve Silik, 2014:160-164)

Yavuz ve Çakıcı (2014), Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaratacağı ekonomik canlanma ve dış ticaret artışı ile ilgili kamuoyu beklentilerini göstermektedir. Mersin ilinden kamuoyunu temsil edebilecek örneklem kümesindeki kişilere görüşme tekniği uygulanarak istatistiksel frekans yöntemiyle oluşturulan beklentiye göre, kişilerin % 44'lük kısmı oyunların kent ekonomisini canlandırması beklentisi üzerinde durmakta ve bunu da oyunlar döneminde ortaya çıkacak ekonomik değişiklik olarak sınırlandırmaktadır. Ayrıca, kişilerin % 16'sı oyunların dış ticareti arttırması beklentisi üzerinde yoğunlaşmakta ve bunu da uzun vadeli ekonomik beklentiler kategorisine koymaktadır (Yavuz ve Çakıcı, 2014:15).

Güçer ve Silik (2014), çalışmasında Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde devlet gelirlerini artması ile ilgili kamuoyu beklentilerini ortaya koymaktadır. Mersin ilinden rastgele seçilen örneklem kümesindeki kişilere anket yöntemi uygulanarak oluşturulan beklentiye göre, vergi gelirlerini arttırma beklentisi Likert değerleriyle 3,60 ve standart sapma ise 1,17 olarak ölçülmektedir. Örneklem kümesi içerisinde en büyük frekansı,

Akdeniz Oyunları'nın Mersin iline ekonomik katkı sağlayacağını öngören kişilerin oluşturmasıyla birlikte, şehrin ekonomik durumuna katkı sağlaması beklentisi ağır basmaktadır (Güçer ve Silik, 2014:161) .

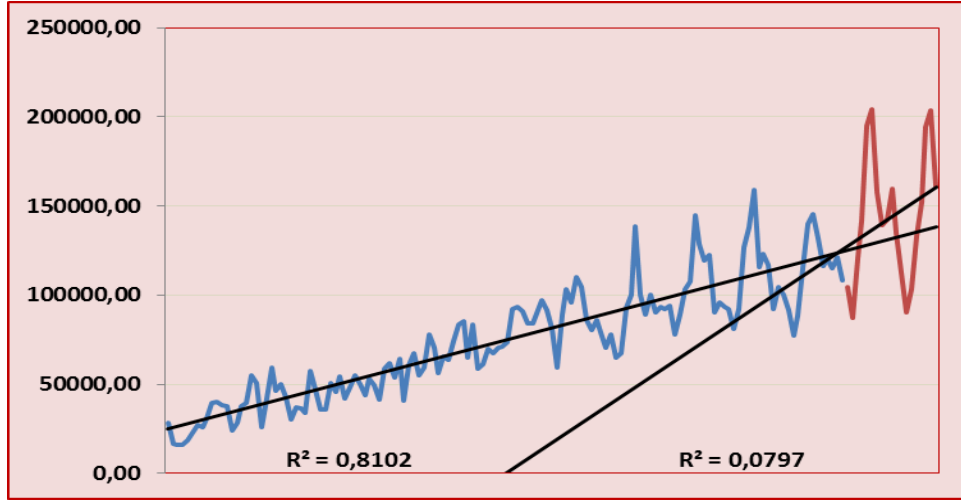
Referans alınan bu çalışmalar sonucunda oluşturulan, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde ekonomik canlılık yaratma beklentisi ile Mersin ili ihracat hacmi, Mersin Ticaret Borsası işlem hacmi ve Mersin ili vergi gelirleri verilerinin uyumluluğu Microsoft Excel programı yardımıyla sınıanmaktadır.

V.3.1 İhracat Verileri

Karagöl ve Serel (2005), çalışmasında ihracat hacmini gayri safi yurt içi hasılanın bir fonksiyonu olduğunu göstermektedir. İhracat gelirleri, iş gücü kapasitesini düzenleme, vergi gelirlerini arttırma, ülkeye sermaye girişi gibi mekanizmalarla ekonomik performansı etkilemektedir.

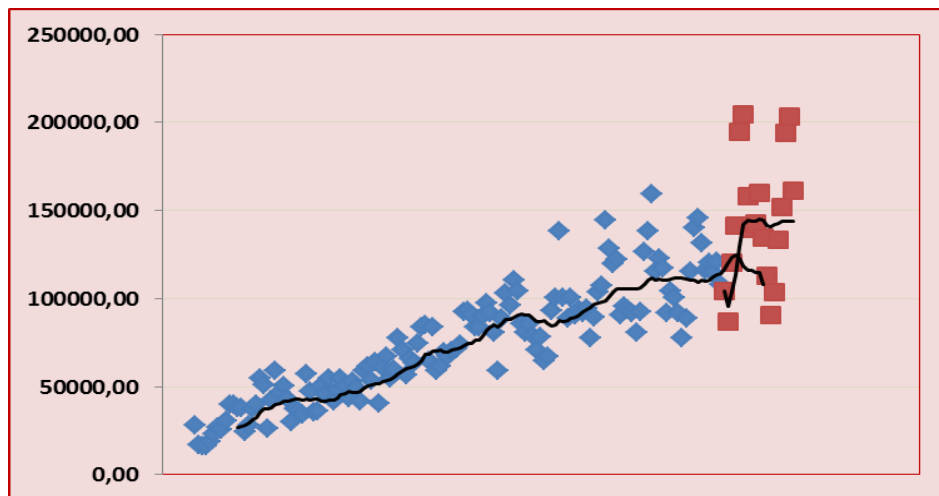
2002 yılı Ocak ayından 2015 yılı Ocak ayına kadar Mersin firmaları tarafından yapılan ihracat hacmi verilerine göre (TÜİK, 2015), Akdeniz Oyunları'ndan önceki dönemde ihracat hacmi aylık olarak ortalama % 2,05, toplamda ise % 283,3 artış göstermektedir. Akdeniz Oyunları sonrasında ise, ihracat hacmi aylık % 2,86, toplamda ise %54,3 artış göstermektedir. Verilerin dağılımına bakıldığında mevsimsellik etkisi görülmektedir, genellikle sonbahar ve kış aylarında narenciye ihracatından dolayı ihracat hacmi artış göstermektedir.

Grafik.7 İhracat Hacmi

Mevsimsellik etkisi ihracat hacmi verilerinin açıklayıcılık düzeylerini azalttığı için, 12 aylık hareketli ortalamalarının alınmasıyla verilerin eğilim eğrilerinin doğrusallaştığı ve açıklayıcılık katsayısının arttığı gözlenmektedir. Verilerin 12 aylık ortalamalarının eğilim eğrilerine bakıldığında, Akdeniz Oyunları sonrasındaki dönemde oluşan eğilim eğrisinin önceki dönemdeki eğilim eğrisine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İhracat hacminde meydana gelen artış ekonomik canlanma beklentilerini desteklemektedir.

Grafik.8 12 Aylık Ortalama İhracat Hacmi

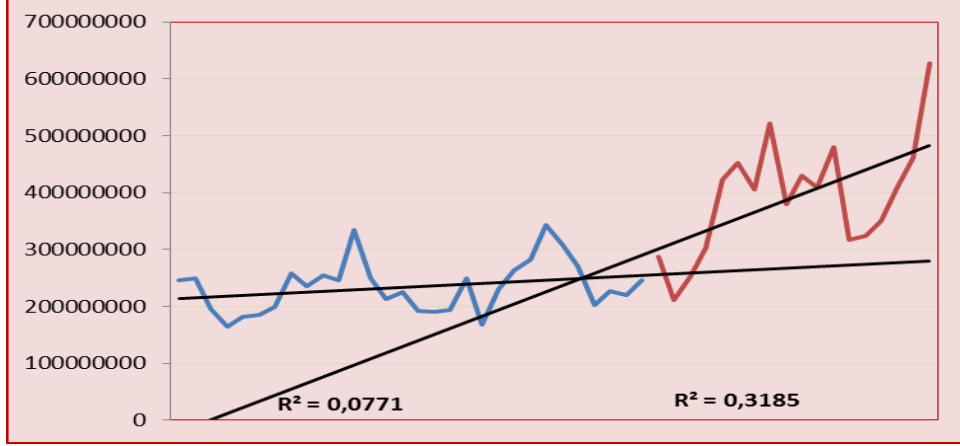

V.3.2 Mersin Ticaret Borsası Verileri

Ticaret Borsaları, borsaya dahil maddelerin alım satımı ve borsada oluşan fiyatlarının tespit, tescil ve ilanı işleriyle meşgul olmak üzere kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Mersin’de yaş meyve ve sebzeler (turunçgil, kuru soğan, çilek vb.), bakliyat ve mamülleri (kuru fasulye, mercimek, nohut vb.), hububatlar (buğday, arpa vb.) Ticaret Borsası’nda en fazla işlem gören ürün çeşitlerini oluşturmaktadır(MTSO, 2014). İşlemler arz ve talebin karşılaşmasıyla oluştuğu için, işlem hacmi tüm alış ve satışların toplamını göstermektedir. İşlem hacminin büyüklüğü, gelişmiş ekonomik bağlantıları ve piyasanın büyüklüğünü göstermektedir.

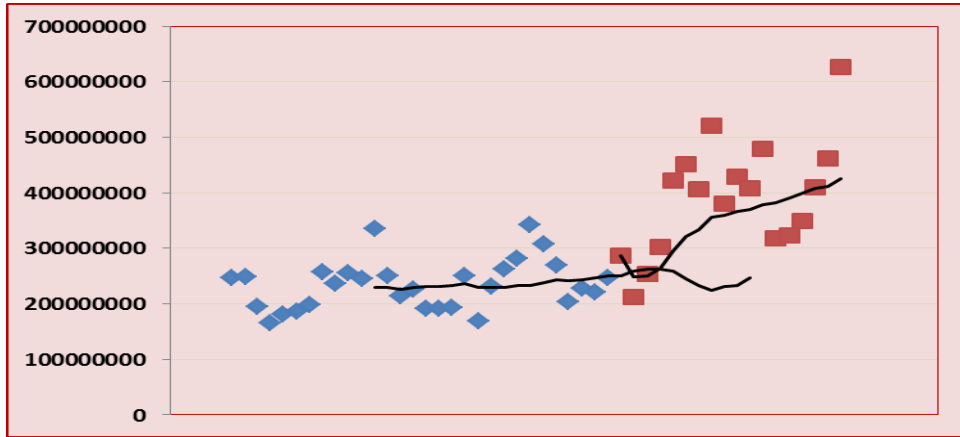
Mersin Ticaret Borsası’ndan ve Mersin Ticaret ve Sanayi Odası’ndan elde edilen, 2011 yılı Ocak ayından başlayarak 2014 yılı Aralık ayına kadar yayınlanan verilerde, Mersin ilinde yoğun olarak yetiştirilen turunçgil ve çilek meyvesinin ticarete konu olduğu yaz aylarının sonundan itibaren sonbahar ve kış ayları süresince Mersin Ticaret Borsası işlem hacmi daha yüksek olmakla birlikte, ilkbahar aylarında ve yaz aylarının başında ise Mersin Ticaret Borsası işlem hacmi daha düşük seyretmektedir. Verilerde mevsimsellik etkisinin görüldüğü, doğrusal dağılmadığı ve verilerin anlamlılık düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Grafik.9 Mersin Ticaret Borsası İşlem Hacmi

Verilerin 12 aylık hareketli ortalamasını alarak oluşturulan eğilim eğrilerine bakarak, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki dönemde gerçekleşen ticaret borsası hacmi verilerinin eğilim eğrilerinin, Akdeniz Oyunları'ndan önceki dönemdekine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Mersin Ticaret Borsası verilerinin istatistiksel analizi sonucunda, Mersin Ticaret Borsası işlem hacminde meydana gelen artış ile ekonomik canlanma beklentileri desteklenmektedir.

Grafik.10 12 Aylık Ortalama Mersin Ticaret Borsası İşlem Hacmi

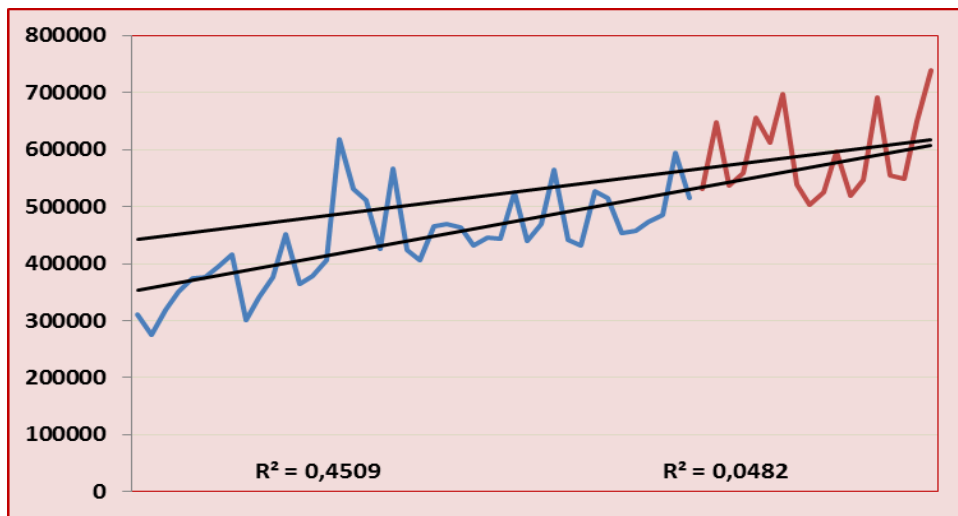

V.3.3 Vergi Gelirleri Verileri

Mersin ili merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerinin birçok alt kalemi bulunmaktadır. Merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerinin en önemli kalemini oluşturan vergi gelirlerinin içerisinde gelir vergisi, özel tüketim vergileri (katma değer vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, damga vergisi), kurumlar vergisi, gümrük vergisi gibi alt başlıklar yer almaktadır.

2010 yılının Ocak ayından başlayarak 2014 yılı Aralık ayına kadar yayınlanan veriler incelenirse (Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2014), özellikle yılın son aylarında emlak ve otomobil piyasalarının canlanması, ilkbahar ve yaz aylarında Mersin ilinin ithalat hacimlerinin artış göstermesi nedeniyle vergi gelirleri değişkenlik göstermekte ve vergi gelirlerinde mevsimsellik etkisi görülmektedir, Bu nedenle verilerin anlamlılık düzeyi düşük çıkmaktadır.

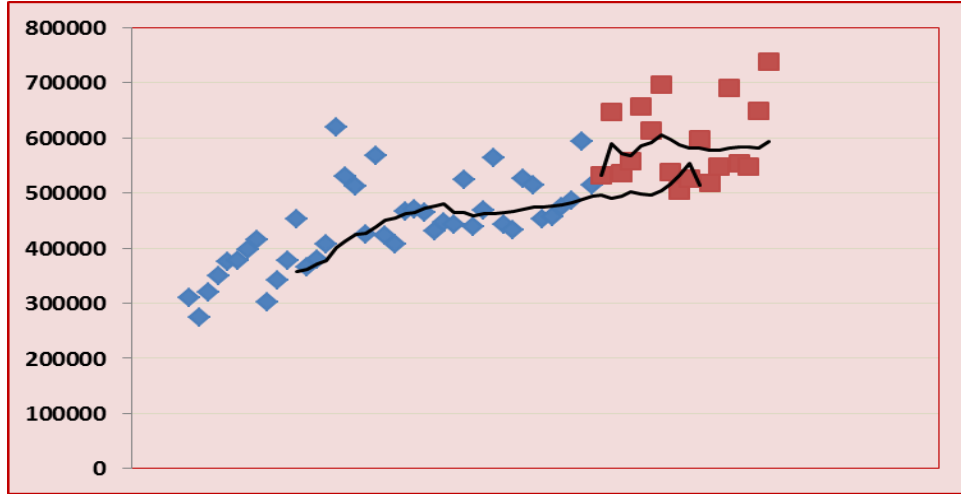
Grafik.11 Mersin ili Merkezi Bütçe Gerçekleşmeleri Vergi Geliri

Mersin ili merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerinin en önemli bileşeni olan

vergi gelirlerinin 12 aylık hareketli ortalama eğilim eğrileri alınır, eğrilerin doğrusal bir dağılıma yaklaştığı ve anlamlılık düzeyinin arttığı görülmektedir. Akdeniz Oyunları sonrasındaki eğilim eğrisi, Akdeniz Oyunları öncesindeki eğilim eğrisinin üstünde bulunmaktadır. Mersin ili merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerinin bileşeni olan vergi gelirlerinin artması, çalışan ve işyeri sayısındaki artış nedeniyle gelir ve kurumlar vergilerinin artmasından, özel tüketim vergilerinin artmasından ve ithalat hacminin artması nedeniyle gümrük vergilerinin artmasından kaynaklanmaktadır. Mersin ili merkezi bütçe gerçekleştirmeleri vergi geliri verilerinin istatistiksel analizi sonucunda, Akdeniz Oyunları Mersin ilinde ekonomik canlanma yaratmaktadır.

Grafik.12 Mersin ili 12 aylık Ortalama Merkezi Bütçe Gerçekleşmeleri Vergi Geliri

V.4 Turizm Beklentileri

Yavuz ve Çakıcı (2014), çalışmasında Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde turizmi canlandırması ile ilgili kamuoyunun beklentilerini ölçmektedir. Mersin ilinden kamuoyunu temsil edebilecek örneklem kümesindeki kişilere görüşme tekniği uygulanarak istatistiksel frekans yöntemiyle oluşturulan beklentiye göre, kişilerin % 36'lık kısmı

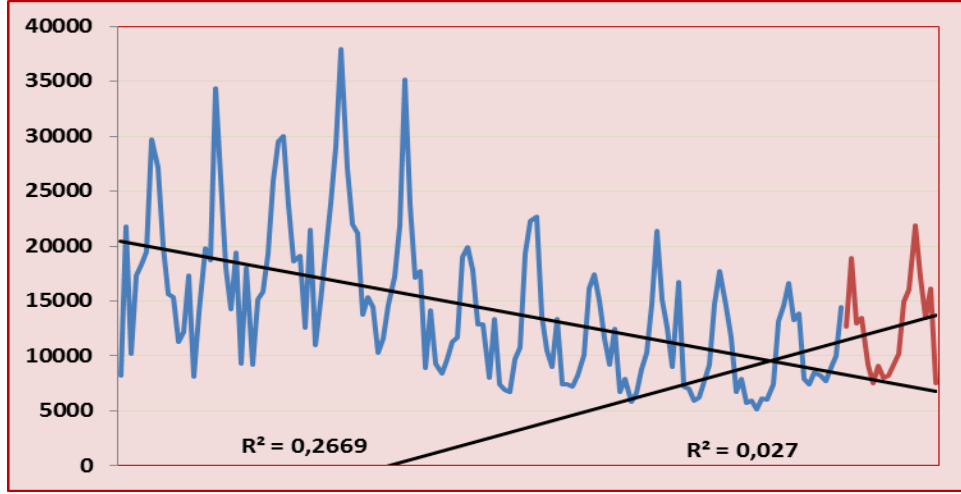
turizmin canlanacağı beklentisini savunmakta ve bunun da uzun vadeli ekonomik beklentiler arasında yer alacağını söylemektedir (Yavuz ve Çakıcı, 2014:16).

Referans alınan bu çalışma ile oluşturulan, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde turizmi canlandırması beklentisi ile deniz sınır kapısı verilerinin uyumluluğu Microsoft Excel programı yardımıyla sınanmaktadır.

V.4.1 Deniz Sınır Kapısı Verileri

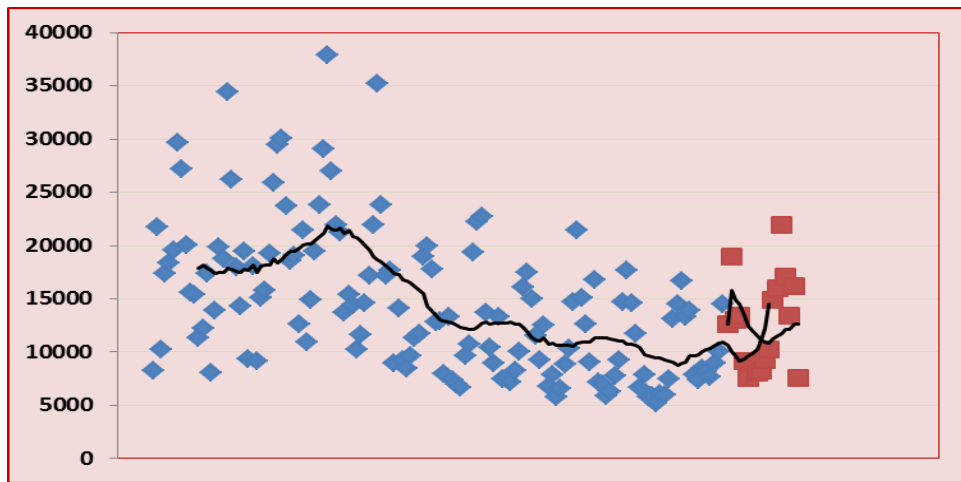
Deniz sınır kapısı, yabancı bir ülkeye deniz yoluyla giren kişilerin kontrolünün yapıldığı gümrük kapısı olarak tanımlanmaktadır. Mersin ilinin karayolu ile herhangi bir ülkeyle komşuluğunun bulunmaması ve Mersin ilinde havaalanı bulunmaması nedeniyle, Mersin ili sadece deniz sınır kapısına sahip olmaktadır. 2002 yılının Ocak ayından itibaren 2014 yılı Aralık ayına kadar olan veriler, Akdeniz Oyunları öncesi ve sonrası döneme ayrılıp incelenirse, turizmin yaz aylarında yoğunlaşması nedeniyle mevsimsellik etkisinin yüksek olduğu, bu nedenle de verilerin anlamlılık düzeyinin düşük olduğu görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014).

Grafik.13 Deniz Sınır Kapısı Turist Sayısı

Verilerin 12 aylık hareketli ortalamaları alındığında oluşan eğilim eğrileri doğrusal bir forma yaklaşmakta ve bu eğrilerin anlamlılık düzeyleri artış göstermektedir. Akdeniz Oyunları'ndan önceki dönemde, deniz sınır kapısından giriş sayısının 12 aylık hareketli ortalama eğilim eğrisi, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki dönemdeki eğrinin üzerinde bulunmaktadır. Akdeniz Oyunları, Mersin ili kamuoyunun turizmi canlandırma beklentisini gerçekleştirilememektedir.

Grafik.14 12 Aylık Ortalama Deniz Sınır Kapısı Turist Sayısı

SONUÇ

Spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye sağladığı ekonomik, kültürel, ticari fırsatlar, son yıllarda özellikle gelişmekte olan ülkelerin spor oyunlarında ev sahibi ülke olabilmek için yarışmasına neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler olimpiyatlar gibi büyük ölçekli, tüm ülkeyi ilgilendirecek projelerin yanı sıra; bölgesel kalkınmayı destekleyici bölgesel oyunlara da ev sahipliği yapmak için yarışmaktadır.

Hem bölgesel hem ulusal bazdaki spor organizasyonlarının ev sahibi ülkeye etkilerini ölçmek, organizasyondan önce oluşturulan beklentilerin ne kadarının karşılandığını belirlemek, ev sahibi bölgenin veya ülkenin gelecekle ilgili kestirimlerini daha net oluşturabilmesi için gerekmektedir. Mersin’de düzenlenen 17.Akdeniz Oyunları’ndan sonraki kısa dönemde, Akdeniz Oyunları’na ev sahibi olmanın yaratacağı fırsatların gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek, oyunların Mersin ilinde yaratması beklenen uzun dönem etkilerinin kestiriminde önem taşımaktadır.

2013 yılında 17.si yapılan Akdeniz Oyunları’nın Mersin ekonomisine etkilerini ölçmek bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Mersin ili özelinde makroekonomik veri setleri yayınlanmamakta, sektörler arasındaki bağlantılar açıkça ortaya konulamamaktadır. Bu nedenle Tez’de, birçok farklı dönemde gerçekleşen ile beklenen durumların kıyaslanmasını mümkün kılan beklenen gelir (ex-ante) ve gerçekleşen getiri (ex-post) yöntemi çerçevesinde, Mersin ili özelinde yayınlanan aylık verilerden istatistiksel analiz yöntemiyle çıkarılacak sonuçlarla, Mersin ilinde yaşayanların Akdeniz

Oyunları'ndan ekonomik beklentilerinin uyumluluğu ölçülmüştür.

Uluslararası spor organizasyonlarının önem taşıması ve ilgiyle takip edilmesi nedeniyle, ülkeler turizm pazarı oluşturmada, tanınırlığını arttırmada ve ekonomik yararlar sağlamada bu organizasyonlardan yararlanmaya çalışmaktadır. Bu çalışmada referans alınan ve Mersin ilinde yapılan anketlerde, halkın Akdeniz Oyunları'ndan beklentileri istihdam yaratma, yaşam maliyetini arttırma, turizmi canlandırma ve ekonomik canlanma olarak gerçekleşmiştir.

İş yaratma beklentisi işsizlik ödeneğine başvurma, 4/a kapsamındaki işyeri sayısı ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlı çalışanlar verileri ile açıklandığında, işsizlik ödeneğine başvuran kişi sayısının artması, 4/a kapsamındaki işyeri sayısında ve toplam çalışan sayısındaki beklenen artışın yakalanamaması nedenleriyle, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde iş kapasitesi yaratmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Yaşam maliyetini arttırma beklentisi enflasyon verilerinin analiz sonuçlarıyla sınıandığında, beklenen enflasyonla gerçekleşen enflasyonun yakın seyretmesi nedeniyle, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde yaşam maliyetini arttırmadığı görülmüştür.

Ekonomik canlanma beklentisi ihracat hacmi, Mersin Ticaret Borsası ticaret hacmi ve Mersin ili merkezi bütçe vergi geliri verileriyle incelendiğinde, Akdeniz Oyunları sonrasındaki kısa dönemde dış ticaret verilerinde, Mersin Ticaret Borsası ticaret hacminde ve Mersin ili merkezi bütçe vergi gelirlerinde artış görülmüştür. Bu nedenle, Akdeniz Oyunları'nın Mersin ilinde ekonomik canlanma yarattığı ortaya konmuştur.

Turizmin canlanması beklentisi, Mersin'in tek sınır kapısı olan deniz sınır kapısından Türkiye'ye giriş yapan turist sayılarıyla incelendiğinde, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki dönemde beklentilerin altında kaldığı görülmüştür. Bu durum, Akdeniz Oyunları'ndan sonraki kısa dönemde Mersin ilinin uluslararası tanınırlığının artmaması şeklinde yorumlansa da, turistlerin deniz yolunu tercih etmemeleri, döviz kuru gibi etmenler de bu beklentinin gerçekleşmemesinde göz önüne alınması gereken etmenler olarak göze çarpmıştır.

Akdeniz Oyunları süresince genellikle Ankara ve İstanbul illerinde faaliyet gösteren taşeron firmaların organizasyonda etkin rol oynaması, istihdamın Mersin ili dışından gelen kişilerle sağlanması istatistiksel analiz sonucunda görülen istihdamın oluşmaması ile örtüştüğü için; bölgesel kalkınmayı desteklemek amacıyla kültürel, spor ve benzeri organizasyonlarda etkin bir şekilde rol alacak firmaların veya kişilerin, o ilde ikamet etmesinin ve sızıntıların en aza indirilmesinin yararlı olabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Spor organizasyonları kısa dönemde, ev sahibi şehirde ekonomik canlanmayı sağlamaktadır. Mersin ili ihracat ve ticaret borsası verilerinin artış eğilimi nedeniyle ticari ve ekonomik canlılık sağlandığı düşünülse de, oyunların doğrudan ve dolaylı etkilerinin belirginleşmesi amacıyla bu kaynaklardan gelen gelirlerin Mersin ili içinde kalıp dolaşıma girmesi ve çarpan etkisi yardımıyla hane halkının gelirini arttırması gerekmektedir. Mersin ili merkezi bütçe vergi gelirlerinin artması ise, Mersin ilinde yaşayanların gelirlerde bir

artış olduğu şeklinde yorumlanabilse de; birçok literatürde olduğu gibi, düzenlenen oyunların finansmanı için devletin aldığı vergileri arttırması şeklinde yorumlanabileceği için, hangi etkinin ağır bastığı belirlendikten sonra daha doğru bir yorum yapılması daha mümkün görünmektedir. Oyunlardan sonraki dönemde yaşanması beklenen ekonomik canlılığa ayak uyduramayan istihdamın enflasyon yaratacağı algısı oluşmakla birlikte, enflasyon endeksinin oyunlardan önce beklendiği gibi seyrettiği görülmektedir. Bu durum, ekonomik canlılığın yarattığı parasal sirkülasyonun çok yavaş olmasından veya sızıntılar nedeniyle ekonomik canlılığın diğer bölgelere transfer olmasından kaynaklanmaktadır.

17. Akdeniz Oyunları'ndan sonraki kısa dönemde Mersin ilinde yaşanması beklenen ekonomik değişimler, beklentilerin altında kalmıştır. Oyunların devlet kanalı olan TRT aracılığıyla yayınlanması ve yayın ücreti ödenmemesi, organizasyonda görevli taşeron firmaların, araç filolarının, çalışanların Mersin ili dışından, özellikle Ankara ve İstanbul'dan gelmesi beklenen ekonomik değişimlerin olmamasındaki en önemli etmenleri oluşturmuştur. Bu konuda sorumluluk, hükümete ve merkezi bütçeli hükümet birimi olan Gençlik ve Spor Bakanlığı'na düşmektedir. Bölgesel kalkınmayı hedefleyen spor organizasyonlarının tanıtımının ve reklamının büyük bütçeli ve doğru bir şekilde yapılması, organizasyonda görev alacak firmaların ev sahibi bölgeden seçilerek gelir transferini engellememesi, yayın haklarının ve sponsorlukların ihale usulüyle yapılması ile organizasyona yapılacak yatırımların arttırılması, spor organizasyonlarının en etkin şekilde bölgeye ve ülkeye fayda sağlamasını mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

Ahlert, G.(2000). The Economic Effects of the Soccer World Cup 2006 in Germany with Regard to Different Financing. *Economic System Research*, 13(1), 109-127.

Akdeniz Oyunları Rekorla Sona Erdi, (2013). 7 Temmuz 2014 tarihinde

http://www.radikal.com.tr/spor/akdeniz_oyunl_ari_rekorla_sona_erdi-1140007

adresinden alınmıştır.

Archer, B. (1984). Economic impact: Misleading multiplier. *Annals of Tourism Research*, 11 (4), 517- 518.

Baade, R.A. & Matheson, V. (2002). Bidding for the Olympics: Fool's gold?. *Transatlantic Sport: The Comparative Economics Of North America and European Sports*, 127-151.

Bohlmann, H.R. & Heerden, J.H. (2008). Predicting the economic impact of the 2010 FIFA World Cup on South Africa. *Int. J. Sport Management and Marketing*, 3(4), 83-396.

Brückner, M. & Pappa, E. (2013). *News Shocks In The Data: Olympic Games and Their Macroeconomic Effects*.

Crompton, J. L. & McKay, S. L. (1994). Measuring The Economic Impact Of Festivals And Events : Some Myths, Misapplications And Ethical Dilemmas. *Festival Management & Event Tourism*, 2, 33-43

Crompton, J.L. (1995). Economic Impact Analysis of Sports Facilities and Events: Eleven Sources of Misapplication. *Journal of Sport Management* 9 (1), *its 2008 Games? Industrial Geographer*, 1-18.

Çalışma Dünyasında 4a, 4b, 4c kimlerdir?, (t.y.). 25 Ekim 2014 tarihinde

<http://www.calismadunyasi.com/4a-4b-4c-nedir-kimlerdir> adresinden alınmıştır.

Çakıcı, C. & Yavuz, G. (2014). 2013 Akdeniz Oyunları Bağlamında Spor Etkinlikleri ve Olası Etkileri. *Birinci Doğu Akdeniz Sempozyumu İ.İ.B.F. Turizm İşletmeciliği Bölümü, Çağ Üniversitesi, Mersin*, 13-28.

Güçer, E. & Silik, C. E. (2014). Uluslararası Spor Organizasyonlarını Etkileri: 2013 Mersin XVII. Akdeniz Oyunları'na Yönelik Bir Uygulama. *International Journal Science, Culture and Sport*, ISSN:2148-1148, 148-170.

Daniels, M. J. & Norman, W. C. (2003). Estimating the Economic Impacts of Seven Regular Sport Tourism Events, 214-222

Deccio, C.& Baloglu, Ş. (2002). Nonhost Community Resident Reactions to the 2002 Winter Olympics: The Spillover Impacts. *Journal of Travel Research*, 41(1), 46-56.

Emekliler İşsizlik Maaşından Yararlanabilir mi?, (t.y.). 6 Eylül 2014 tarihinde

<http://www.iskanunu.com/sizin-sorduklariniz/2248-emekliler-issizlik-maasindan-faydalanabilir-mi> adresinden alınmıştır.

En Küçük Kareler Yöntemi, (t.y.). 2 Ekim 2014 tarihinde <http://m.infolla.com/Articles/en-kucuk-kareler-yontemi/1317> adresinden alınmıştır.

Ersungur, M & Akıncı, M. (2011). 2011 Universiade Kış Oyunlarının Erzurum Ekonomisi Üzerindeki Etkileri: Bir Uygulama. *Journal of Yasar University*, 30(8), 5064-5085

Ganguly, P.N.(2012). Economic impact and investing opportunities of the two upcoming mega events in Brazil - 2014 FIFA World Cup and 2016 Olympic Games, *CRISIL Young Thought Leader*, 6-10

Gençlik ve Spor Bakanlığı.(t.y.). Akdeniz Oyunları Tarihçesi. 20 Nisan 2014 tarihinde <http://www.mersin2013.gov.tr/detay/5025/> adresinden alınmıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). Gençlik ve Spor Bakanlığı Yazılı Soru Önergesi. Ankara. 5 Ekim 2014 tarihinde <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-21960c.pdf> adresinden alınmıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı. (t.y.). Mersin. 12 Haziran tarihinde <http://www.mersin2013.gov.tr/detay/4989/MERSİN.html> adresinden alınmıştır.

Grafiğe Eğilim Çizgisi Ekleme, Değiştirme veya Kaldırma, (t.y.). 1 Ekim 2014 tarihinde <http://office.microsoft.com/tr-tr/excel-help/HP010342158.aspx> adresinden alınmıştır.

Greene, S. J. (2003). Staged Cities: Mega-events, Slum Clearance, and Global Capital. *Yale Human Rights and Development Law Journal*,6, January, 161–187.

Güçlü, M. (2001). Olimpiyat Oyunları ve Spor Sponsorluğu. G.Ü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 223-239

Gündüz, R., İçel, C., Şengören, Z. & Dere, G.(t.y.). Motorlu Taşıtlar ve Sektör Araştırması

Raporu.*Rekabet Kurumu IV. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanlığı*. 6 Ekim 2014

tarihinde

<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2FDocuments%2FSekt%C3%B6r+Raporu%2Fmotorlutasityeni.pdf> adresinden alınmıştır.

Hotchkiss, Julie L., Robert E., Moore, R. E. & Zobay, M. S. (2002). Impact of the 1996 Summer

Olympic Games on Employment and Wages in Georgia. *Southern Economic Journal*,

69(3), 691-704.

Humphreys, M.K.& Plummer, J.M., (1995). 1996 The Economic Impact Of Hosting the 1996

Summer Olympics. *Selig Center for Economics Grown Terry College of Business, The*

University of Georgia, 2-6

Humphreys, B. & Prokopowicz, S. (2007). Assessing the Impact of Sports Mega-events in Transition

Economies: EURO 2012 in Poland and Ukraine. *International Journal of Sport*

Management and Marketing, 2, 5/6, 496–509.

Jasmand, S. & Maening, W. (2007). *Regional Income and Employment Effects of the 1972 Munich*

Olympic Summer Games. Hamburg Working Paper Series in Economic Policy,

University of Hamburg, Faculty Economics and Social Science Chair for Economic Policy, No:07, 1-10

Jongenburger, B., & Heijman, W.J.M. (2012). FIFA World Cup 2018: An Ex Ante Input Output Analysis For The Netherlands. *International Journal of Event Management Research* . ISSN 1833-0681, 15 - 29.

Kang, S.Y.& Perdue, R.(1994). Long-Term Impact of a Mega-Event on International Tourism to the Host Country: A Conceptual Model and the Case of the 1988 Seoul Olympics, 205-225

Karaca, S. (2012). Türkiye’deki Büyük Ölçekli Spor Organizasyonlarının Kentin Kültürel Gelişimine Etkileri: Trabzon ve Erzurum Örnekleri.*Oda Dergisi*, 4, 42-47.

Karagol, E. ve Serel, A. (2005). Türkiye’de İhracat ve GSMH Arasındaki İlişkinin Kointegrasyon Yöntemiyle İncelenmesi. *İ.Ü.İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1029-104.

Kasimatia, E. (2006). *Macroeconomic And Financial Analysis Of Mega-EventS: Evidence From Greece*. 22-50

Kim, H. J., Gursoy, D., & Lee, S.-B. (2006). The impact of the 2002 World Cup on South Korea: Comparisons Of Pre-And Post-Games. *Tourism Management*, 27(1), 86-96.

Kurtzman, J. (2005). Economic Impact: Sport, Tourism And The City. *Journal of Sport Tourism*, 10(1), 47–71

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2014). 4 Ekim 2014 tarihinde

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr.html> adresinden alınmıştır.

Liu, J.& Var, T. (1982). Differential Multipliers For the Accommodation Sector. *Tourism Management September*, 172-187.

Luiz, J.,M. & Fadal, R. (2010). An Economic Analysis of Sports Performance in Africa. University of the Witwatersrand, Wits Business School. Working Paper Number 162, 1-7

Madden, J. R. & Crowe M. (1998). Estimating the Economic Impact of the Sydney Olympic Games, 1-26. 28 Ekim Tarihinde

<http://www.sre.wu.wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa98/papers/498.pdf> adresinden alınmıştır.

Malfas, M., Theodoraki, E., Houlihan, B. (2004). Impacts of the Olympic Games as mega-events. *Proceedings of the ICE - Municipal Engineer*, 157(3), 209 –220

Matheson, V. A. (2002). *Upon Further Review: An Examination of Sporting Event Economic Impact Studies*. 17 Kasım 2014 tarihinde <http://www.thesportjournal.org/2002Journal/Vol5-No1/studies.html> adresinden alınmıştır.

Matheson, V. A. (2004). Economic Multipliers and Mega-Event Analysis. *International Journal of Sport Finance*, 4(1), 63-70.

Matheson, V. A. (2006). Mega-Events: The Effect Of The World's Biggest Sporting Events On Local, Regional, And National Economies. *Working Papers 0610, College of the Holy Cross Faculty Research Series*, Department of Economics,1-30.

Matthewman, R., Kamel, K., Bearne, M. (2009). Economic Impacts of Olympic Games. *Locate in Kent*, Haziran *Mersin Nüfusu*, (t.y.). 20 Augustos 2014 tarihinde <http://www.nufusu.com/il/mersin-nufusu> adresinden alınmıştır.

Mersin Sanayi ve Ticaret Odası (2011). 11 Ekim 2014 tarihinde <http://www.mtso.org.tr/j3t/index.php/yay-nlar/ayl-k-gostergeler> adresinden alınmıştır.

Mersin Sanayi ve Ticaret Odası (2012). 16 Ekim 2014 tarihinde <http://www.mtso.org.tr/j3t/index.php/yay-nlar/ayl-k-goestergeler> adresinden alınmıştır.

Mersin Sanayi ve Ticaret Odası (2013). 24 Ekim 2014 tarihinde <http://www.mtso.org.tr/j3t/index.php/yay-nlar/ayl-k-goestergeler> adresinden alınmıştır.

Mersin Sanayi ve Ticaret Odası (2014). 29 Ekim 2014 tarihinde <http://www.mtso.org.tr/j3t/index.php/yay-nlar/ayl-k-goestergeler> adresinden alınmıştır.

Mersin'deki Suriyeli Sayısı Kaç?, (t.y.). 27 Ekim 2014 tarihinde

<http://www.mersinportal.com/mersin/mersindeki-suriyeli-sayisi-kac-h13756.html>

adresinden alınmıştır.

Müller, M. (2009). Measuring the regional economic impact of mega-events: What Are The Benefits

Of The 2014 Olympics for Sochi?. *University of St. Gallen*, 1-10

Olimpiyatlar İstanbul'a 10 Milyar Dolar Getirebilir (t.y). 21 Eylül 2014 tarihinde

<http://www.aa.com.tr/tr/tag/224422--> adresinden alınmıştır.

Olimpiyatın Nimetleri (2011). 10 Ekim 2014 tarihinde [http://tr.eurosport.com/tum-sporlar/olimpiyat-](http://tr.eurosport.com/tum-sporlar/olimpiyat-in-nimetleri_sto2908436/story.shtml)

[in-nimetleri_sto2908436/story.shtml](http://tr.eurosport.com/tum-sporlar/olimpiyat-in-nimetleri_sto2908436/story.shtml) adresinden alınmıştır.

Owen, J. G. (2005). Estimating the cost and benefit of hosting Olympic Games: What Can Beijing

Expect From Its 2008 Games?. *Industrial Geographer*, 1-18.

Oyunlar Tarihcesi.(t.y.) 15 Ekim 2014 tarihinde

http://www.cijm.org.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid

[=59&lang=en](http://www.cijm.org.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid) adresinden alınmıştır.

Pilipenko, I.V. (2013). The Sochi 2014 Winter Olympics the cost-benefit analysis and ways to

improve the project efficiency. Electronic Publications of Pan-European Institute .*PEI*

Electronic Publicationswww.utu.fi/pe, 2-33

Preuss, H.(2004). Calculating the Regional Economic Impact of the Olympic Games. *European*

Sport Management Quarterly, 4, 234-253

Preuss, H.(2007). FIFA World Cup 2006 and its legacy on tourism. *Trends and Issues in Global Tourism*. 83-102

Preuss, H. & Ahlert, G. (2010). Experiences in Estimating the Macroeconomic Impact of Mega Tourism Events – the Case of Hosting the FIFA Football Word Cup Germany 2006/
Working Paper Mainzer Papers on Sports Economics & Management Series, 4, 28

Shantog, L. & Zhigang, D. (2005). Macroeconomic Effects of Olympic Economy on the Beijing and Rest of China. *15th International Input-Output Conference Beijing on June, 2005*
.Abstract retrieved, Aralık,17,2014 from https://www.iioa.org/.../preuss_zhigang.pdf

Simmons, S. M. (2000). Analysis of the 1996 Summer Olympic Games on Real Estate Markets in Atlanta. *Master Thesis, B.A. Economics, Boston College*, 3-39.

Simsek, K. (2012). Erzurum Dünya Üniversitelerarası Kış Oyunlarının Erzurum Şehrine Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13 (3), 383- 393.

Ticaret Borsası Nedir? (t.y.). 7 Ekim 2014 tarihinde

<http://www.sungurlutb.org.tr/Borsam%C4%B1z/TicaretBorsas%C4%B1Nedir/tabid/3854/Default.aspx> adresinden alınmıştır.

Ticaret Borsalarına Tabi Maddeler ve Bu Maddelerin Alım veya Satımlarının Tescili Hakkında

Yönetmelik, (t.y). 27 Ekim 2014 tarihinde

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01/20050108-9.htm> adresinden alınmıştır.

Tien, C., Lo, H. C, & Lin, H. W. (2011). The Economic Benefits of Mega Events: A Myth or a Reality? A Longitudinal Study on the Olympic Games. *Journal of Sport Management*, 25(1), 11-23.

Türkiye İstatistik Kurumu (2014). İhracat verileri 23.11.2014 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alınmıştır.

Verilerinizi Dağılım Grafiği veya Çizgi Grafiğinde Gösterme (t.y.). 30 Eylül 2014 tarihinde <https://support.office.com/tr-tr/article/Verilerinizi-da%C4%9F%C4%B1%C4%B1m-grafikte-veya-%C3%A7izgi-grafikte-sunma-4570a80f-599a-4d6b-a155-104a9018b86e> adresinden alınmıştır.

Yuba, T.L.(2013). A Panel Data Analysis Of The Economic Impact Of The World Cup. *Thesis Presented to The Faculty of the Department of Economics and Business The Colorado College*, In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Bachelor of Arts
Mathematical Economics, 1-28